

ARGIA

1981-Otsaila 1-XLIV garren urtea 901 zenbakia 60 pezta

-«totem»: zimaurretik ateratako energia.

-iñaki eizmendi bere diske-taz mintzo

-«oh! Euzkadi»:debaterako aldizkari bat?.

-euskal komikia bizitza bera bezain bizia.

Cuenta Hogar. Porque también hay que tener en cuenta las necesidades de la familia.

*"La amabilidad
se demuestra con
hechos."*

Por fin, la cuenta que la familia estaba esperando.

Se llama Cuenta Hogar del Banco Guipuzcoano.

Una cuenta corriente de ventajas nada corrientes para todos los que cobren su sueldo a través del Banco Guipuzcoano.

Hasta hoy, el interés de la mayoría de las cuentas se limitaba a los intereses.

Pero los problemas económicos de la familia hace tiempo

que no se reducen a meter y sacar dinero en el banco.

Y no es corriente que una cuenta se preocupe por otras cosas tal vez más importantes.

Como la seguridad de la familia. La tranquilidad de tener las espaldas siempre cubiertas. La comodidad, orden y claridad en las cuentas.

Por eso la Cuenta Hogar.

Una cuenta que tiene en cuenta el lado humano de las necesidades familiares, que comprende los mil y un problemas cotidianos de la vida familiar. Y nunca le deja en la estacada.

Una cuenta que multiplica las posibilidades del dinero familiar. Que sus sudores le cuesta ganarlo.

Una cuenta fácil, tan clara como dos y dos son cuatro.

Una cuenta con la que no le ponen verde cada vez que se queda en números rojos, sino que le echa una mano. Que el dinero es suyo, y tiene derecho a exigir como mínimo una confianza del banco donde lo deposita.

Y además con ventajas que cuentan.

La Cuenta Hogar del Banco Guipuzcoano le permite disponer de un **descubierto** de hasta 50.000 pts. Para que cuando se quede en números rojos no lo vea todo negro.

Un talonario de cheques de compra garantizados, para que usted y su familia puedan comprar lo que sea sin llevar una peseta encima.

Aunque en ese momento no tenga saldo suficiente en su cuenta.

Créditos sin avales. Para comprarse un lavavajillas o hacer un viaje. Hasta 300.000 pts., así por las buenas. Sólo por ser usted y creer en el Banco Guipuzcoano.

Y un largo etcétera de ventajas absolutamente fuera de lo corriente.

Venga al Guipuzcoano y no le ahorraremos detalles.

La prueba de su solvencia.

¿Ve esta tarjeta? Será la prueba material de que usted y su familia son titulares de la Cuenta Hogar del Banco Guipuzcoano. Con todo lo que ello significa.

Significa que su solvencia está fuera de toda duda.

Significa que usted y su familia tienen poder para exigir del Banco Guipuzcoano todos los servicios y ventajas a que les da derecho su Cuenta Hogar. Significa, en definitiva, que el Banco Guipuzcoano le respalda.

Abra hoy mismo su Cuenta Hogar.

La familia es lo que cuenta.

Cuenta Hogar

Banco Guipuzcoano

Zaila da gaur egun zein den gairik interesgarriena esatea, baina dudarik gabe, oso interesgarria den gai bat energiarena da. Eta energiaren alor zabalean, azterketa eta eztabaida gehienak sortu dituen alternatiba posibleena izango da. Alderdi horretatik energia ateratzeko, eta bere interesaz jabetzeko aski duzue artikulua irakurtzea. ARTASOK idazten du.

Orain dela urte batzuek Iñaki Eizmendiren lehenengo diska plazaratu zen, eta isilune handi samar baten ondoren bere lan bikoitzaren lehenengo zatia kaleratu zuen iazko azken hilabetetan. Diska hori aski polemikoa izanik, ale honetan erdiko orrialdeetara ekarri dugu, mikrofonoaren aurrean erantzundakoak direla medio. Zuekin, **IÑAKI EIZMENDI.**

Zenbait idazleri zaila gertatzen omen zaie ARGIArako artikulua bat idaztearren luma zorroztea. Hala ere, honako honetan XABIER LETEK zorroztu du berea, eta Martin Tejeriak idatzitako poema liburuaz mintzo zaigu. Gure etorririk beroena gure lagun Xabier Leteri.

KOMIKIAk gaurko gizartean izugarrizko bilakaera eta inportantzia hartu du, baina Euskal Herrian urrats batzuk eman badira ere, ezin dugu oraindik esan, bere gailurrera iritsi denik. Eman diren urrats horiek aztertuz eta bere inportantziaz kontura gaitezen, CARLOS ASTRAINek luzean hitzegiten digu. Komikia bizitza bera bezain bizia omen da.

oharra

Urte hasierako garaiak zaizkigula eta, urteoro bezala harpidetza sariak kobratzen hasi gara. Beraz, edozein eraren bidez iristen bazaizue, harrera ona emaiozue, gure partetik bait doa. Hona hemen aurtengo sariak:

Barruan	2.500 pta.
Atzerrietako herrietan	3.500 pta .
Airez	5.400 pta .
Ale bakoitza	60 pta.

ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Idazleak: Estepan Aldamiz, Jokin Ansorena, Ladix Arrosagarai «Astema», Mikel Atxaga, Lurdes Auzmendi, Balere Bakoikoa, Inozentzio Bujanda, Joxe Manuel Bujanda, Felix

Ibargutxi, Rufino Iraola, Mikel Iribarren «Xinaberri», Julen Kalzada, Iñigo Lamarca, Josu Landa, Txema Larrea, Pello Lizarralde, Gorka Reizabal, Andoni Sarriegi «Murmendi», Joseba Sarrionaindia, Jon Urrujalegi, Joxemari Velez de Mendizabal «Mendiaga», «Xalbardin», Josemi Zumalabe.

Marrakzi eta diseinuak: Joxemari Aleman, Guru, Antton Olariaga, Rotu, Tororo, Joxemi Zumalabe.

Argazkilariak: Koldo Aretxaga, Arturo Delgado, Philippe Etcheberri, Loubet, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Luis Otazgi, Roberto Zarrabeitia.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Jabe: Zeruko Argia Kooperatiba.

Modiztegiak: Ortzadar Laboratorioa, Semi, Ernio.

D.L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estaturik Kanpora	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bakarra	60 pta.

aste Giroa

LIBURUAK

ELEMENTOS DE CULTURA MATERIAL EN EL PAIS VASCO. Manuel Agud; L. Haranburu editorea, 478 or., 1300 pta.

Manuel Agud ez da agian oso pertsona ezaguna izango segun eta zein girotan, baina euskal filologiatik oso urrun ez dabilen edozeinek ongi aski jakingo du liburu honen egilea nor den. «Julio de Urquijo» Euskal Filologiako Mintegian partaide izan da Agud, ia bere hasieratik gaur arte, baina ezaguna gehien egin duen gauza beste bat izan da, Antonio Tovar, Luis Michelena eta hirurok prestatzen ari ziren Hiztegi Etimologikoa alegia. Eta liburu honek, egia esan badu zer ikusi handia hiztegi harrekin. Liburu honetan konkretuki, ehun eta hamabi hitz —guztiak tresna bat edo kultur materialeko edozein gailu batekindatozenak— hartuz, eta hauen etimologiak aztertuz zenbait ondorio desberdinetara iristen da. Hitzen jatorria zein den jakin nahi duenarentzat oso liburu interesgarria, baina kontuz izan beste guztiok, liburuaren izenburuak oso bestelako esanahia adierazten bait du. Ez dakigu gehiago saltzeagatik, ala nahi gabe, baina edukiarekin hain desegokia gertatzen den titulu batekin irakurle asko eta asko engaina daitezke.

GRAMATICA ELEMENTAL VASCA, Miguel Sagüés; Edit. TXERTOIA, 179 or., 450 pta.

Guk egia esan, ez dugu gehiegi ulertu liburu honen izateko arrazoina edo editoreak hau publikatzera bultzatu dutena. Liburuaren kontrazalean irakur deza-

kegu editoreak hutsune bat bete nahi duela, hots, erdaraz idatzitako euskal gramatika bat, ezagupen gramatikal handiak ez dituzten pertsonen zuzendutakoa. Guk ez dugu batere garbi liburu honek «complemento-directo» edo «sintagma nominal» zer diren ez dakienarentzat zenbateraino baliozko ote duen. Eta alde horretatik ez badagu hutsunerik, euskara ikasteko, erdaraz idatzitako euskal gramatika bat baino edozein metodo hobea izango litzateke ela iruditzen zaigu. Hala ere, ez diogu liburuari bere azterketa balioa kendu nahi, dudarik gabe duen balioa. Guk bakarrik editorialari honestitate piska eskatzen diogu, helburu ekonomikoak baldin badira, esan garbi ala ez esan, baina hain erraz nabaritzen diren gezurrak ez bota. Hala. Hurren arte.

MARRAZKIDUN EUSKAL HIZTEGIA; Ediciones vascas, 207 or., 400 pta.

Oso ideia orijinala orain aurkeztzen dugun hau. Hiztegi honen egitura honelakoa duzue. Eskuin aldeko orrialdeetan marrazkiak dituzue eta zenbakien bidez, ezker aldean dagoen hitz zerrendetan aurki ditzakezue marrazkian aurkitu duzuen objektoren izena. Ala alderantziz. Eta guztia gaien arauera sailkatutik. Azken orrialdeetan alfabetoaren arauera egokitu badago hiztegitxo bat. Hitz bakoitzaren ondoan dauden zenbakiengatik jakin daiteke zein orrialdeetan eta zein zenbakitan aurki daitekeen interesatzen zaigun hitza. Oso ideia egokia, batez ere dirua emateko, lan horretan Ediciones Vascas-ekoek sarritan demostratu bait dute beren trebetasuna.

HABLANDO ENTRE LINEAS, Julius eta Barbara Fast; Editorial Kairos, 193 or., 400 pta.

Bikote honen bietako bat ezagutuko duzue beharbada. Julius Fas-ek duela urte batzuek kaleratu zuen Estatu Batuetan «best-seller» gertatu zen «El lenguaje del cuerpo», eta bigarren liburu hau, nahiz eta berak eta bere emazteak batera eginda, ildo berdinetik dabil dudarik gabe. Hitzegiten dugunean edo komunikatzen garenean, badira erreparatzen ez ditugun mila detaile, eta horiek dira hain zuzen METALENGOIA osatzen dutenak. Eta liburu honetan kontzeptu hori argitu ondoren prozesuak nola funtzionatzen duen adierazten dигute, bukatzeko metalengoia hau komunikazioa hobetzekonola erabil daitekeen argitzen saiatzen direlarik.

Julius y Barbara Fast

HABLANDO ENTRE LINEAS

Cómo significamos más de lo que decimos

(Ensayo de metacomunicación)

POR EL AUTOR DE
"EL LENGUAJE DEL CUERPO"

Kairos

MARRAZKIDUN EUSKAL HIZTEGIA

ev

APIZKARIAK

ZURGAI, Euskal Herriko olerkariaren aldizkaria, 60 pta.

32 orrialde dituen zenbaki honek ez dakigu zenbateko zerrenda osatzen duen, baina badakigu jakin hau baino lehen mordoska bat kaleratu dituztela «poetas por su pueblo» delakoe-k. Eta aurkezten ari garen ale hau ale berezi bat da, bistan da, Unamunori dedi-katutako ale berezi bat. Hainbat gai eta artikulu —poemekin batera noski— eskaintzen dizkigute **ZUR-GAI**koek: «Unamuno y el euskera», «Diario íntimo y agonía de Unamuno», Unamunoren artikulu inedito bat, Luis Iturri-ri egindako elkarrizketa bat, etabar. Aurrera segi eta gu, beti bezala, hurrengoa noiz aterako den zain.

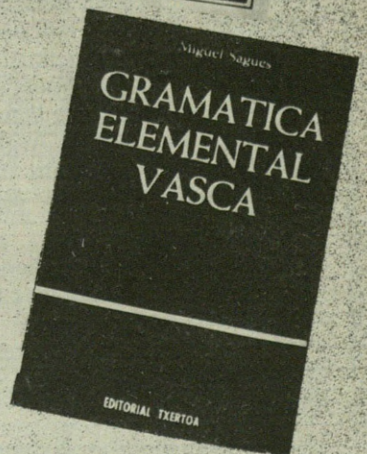
TRANSICION, 28. zenbakia, 175 pta.

Orain ekarri dugun aldizkari hau hilabetero ateratzen da, eta hona ekarri badugu, duen aire bereziarengatik izan da. **TRANSICION** aldizkariak oso era berezi batez tratatzen ditu gaiak, nahiz eta hau inpresio bat besterik ez izan. Gutxi dira —baten bat, hau ez ezik— alde politikoaren aldetik inongo joerarik nabarmendu gabe, gaietan interes bat sortaraztatea lortzen duten aldizkariak. Horietako bat **TRANSICION** dugu, dudarik gabe. Eta hori izan daiteke agian guk aurkitu diogun xarma edo enkantoa. Oso interesgarriak kontsumismoari buruzko dosierria, honekin batera «síndrome japonarra» delakoari buruzko artikulu bat ere nabarmendu behar dugularik. Orain arte esan duguna laburki esango dugu: pena merezi du.

IHARDUNAK

GILTZAPEAN GAUDE DAUDE, Donostiako Udaletxeko behetan ospatu behar zen erakusketa eta ihardunaldiak zabalik gelditu ziren dagoneko hilak 23an. Lehenengo egunean bertan (ostirala) filmeak eta poemak ziren guztion esku, hilak 25ean (igandea) hondartzan marrazkiak egin zirelarik. 26, 27 eta 28 egunetan orduetegi berezi batek funtzionatuko du, eskoletakoek hara jo dezaten, eta ostiralean (hilak 30) mahai inguru bat ospatuko da honako hauek parte hartuko dutelarik: Amuriza, Sastre, J. Apalategi, E. Forest eta Patri Urkizu. Otsailak lehenean (igandea) Gasteizko **KASKARRAK** antzerki taldeak bere saioa eskainiko du, biharamonean (hilak 2) ihardunaldiak bukatzeko baratzuri zopak zerbitzatuko direlarik.

25
otsaila
1-8

MANUEL AGUADO

ELEMENTOS
DE
CULTURA MATERIAL
EN EL
PAIS VASCO

lehengo, gaurko eta etorkizunerako sukaldaritza

Aste honetan, eta joan den astekoan agintzen nizuena betetzeko, Pedro Subijanari eskatu diot Aurrezki Kutxa Probintzialak antolatutako aste gastronomikoari buruz lerro batzu betetzea, bera aste horretan hizlari izan bait zen.

Sukaldaritza mundu guztian gaurkotasuna duen gaia da baina Euskadin gaurkotasun hori berezia da.

Orain dela gutxi nonbait irakuria dut Belgikan 1981 urtea gastronomiaren urtea izendatu dutela. Gipuzkoan Aurrezki Kutxa Probintzialak horixe bera egin duela dirudi, behintzat argitaratu duen agutegia ikusiz eta lehenengo hilabete honetan — egutegiaren orrian gure lagun eta sukaldari ona den K. Argiñano agertzen zaigu — ospatu dituen gastronomiari buruzko egunak ikusirik.

Poztu gintuen lehenengo gauza «Busca», Manolo Llano, Juan Mari Arzak, Sabier Domingo eta hemen eskribitzen ari dena entzutera hainbeste jende joatea izan zen.

Ez dago dudarik, Xabier domingok zioen bezala, sukaldaritza arte bat dela eta Euskadin herri osoak parte hartzen duen arte bat gainera. Gure baitan dagoen zerbait da eta horrek dakar euskal sukaldaritzak munduak zehar izan duen eta orain duen oihartzuna.

Jendearen harrera onez gain beste puntu batzuek ere ikusi ziren garbi: Alde batetatik elikaga-

rriak gaurko bizitza modernoan jarri behar direla eta zehatzago bakoitzak behar duen erara. Beste alde batetatik ardoak eta sagardoak menuetan ondo erabili beharra eta azkenik gure sukaldaritzaren tradizioa ondo gorde beharra bai ikerketa eta sakotasunaren aldetik, bai sukaldari profesional onak sortzearen aldetik. Bide guztietatik defenditu behar dugu gure sukaldaritza.

Xabier, historian zehar eta mundu mailan herri batzuk beren garai gastronomikoa izan duten bezala, garai honetan gure sukaldaritza puntu gorenean dagoela aitortzera iritsi zen. Xabier, Donostiako urresko danborra irabazi zuela eta egun batzu gehiago hemen gelditzea erabaki zuen eta bere lagun zaharrak ikusi eta San Sebastian gaua lagunartean igaro ondoren urteoro hemen izango dugula zin egin zigan.

Hilabete honen balantzeak, sukaldaritza maite dugunoi gau-

zak itxaropen handiagoz ikusten lagundu digu. Honi hosteleri eskola martxan jarri behar luketen baitan demagojiarik gabeko erreakzio bat lotuko balitzaio pozik ginake

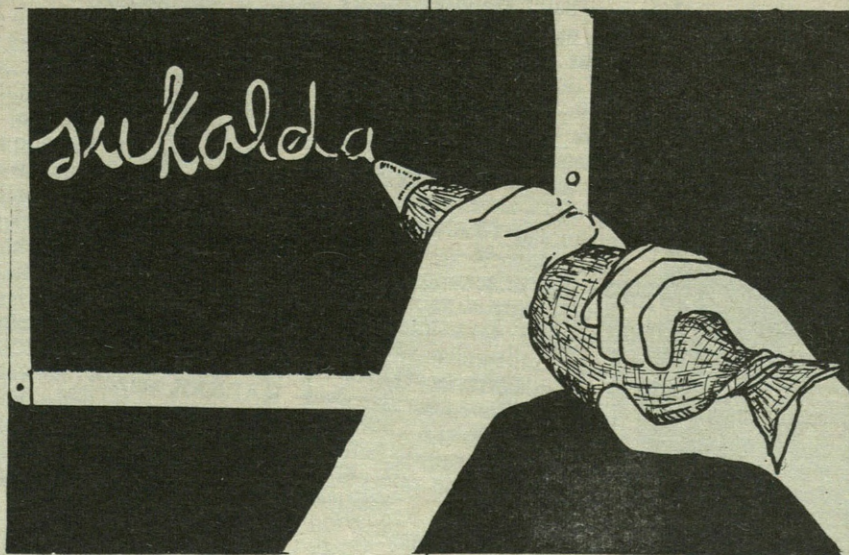
Zeren asko hitzegin baldin bada ere oso gutxi egin dute organismo autonomoek eskola honi buruz. Eta organismo hauek dira arazoa adarretatik heldu eta aurrrera eraman beharko luketenak.

Gai honetaz jende askok hamarrekoak jaso nahi izan ditu baina hitzegin besterik ez dute egin.

Maila partikularrean bakkarik Luis Irizar izan da profesionalentzat prestatutako ikastaro azeleratu batzu prestatu dituenak.

Zorionak berari baina euskal gobernuaren lana da jende gaztearen artean euskal sukaldaritzari buruz dagoen maitasuna ez alperrik galtzea.

PEDRO SUBIJANA

txindoki

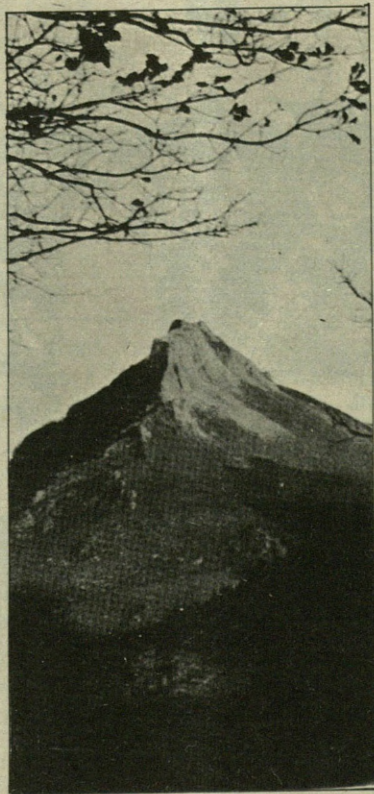
Txindoki igo beharrezko mendia da. Hortxe bait dago! Ez dut uste egongo denik Txindokira igo ez den euskal gazterik. Enfin, nahi bada, giputxok txindokira eta bizkaitarrok Anbotora. Baina bietako batetara bai behintzat.

Garai honetan elurra izango dugu. Eta lainoz estalita ia beti totorra. Bertakoek esaten dutenez, udan behintzat, tontorra estalia dagoenean euria dator. Baina gaur egun elurra. Txindokirako igoera bide askotatik egin daiteke: Amezketatik zuzenean eta baita Zaldibitik ere gaztelu barrena, baina biderik normalena Larraitzetik igarotzea duzue.

Larraitz, ermita xarmant horretako bi ostatuetan pote bat hartu eta aurrera. Larraitzetik irten eta bi bide ditugu mendiaren eskubitik ala ezkerretik.

Ezkerretik joanda, «neskari»tik pasak zara, norbaitek esan omen zuen harkaitz horrek andre aurpegia zuela eta ipuina osatu zen. Bere burua bota omen zuen neska batek arkaitz horretatik beheara eta arkaitzak bere aurpegi itxura hartu omen zuen. Han ondoan Larraitz-ko gazteek «bost zuhaitzak» deitzen duten basotxo. Apustu galantak irabaziak dituzte inguruko baserritarrek. Larraitz-tik begiratzuz bost edo sei zuhaitz ikusten ditugu, baina bertara joanez gero pilo bat ikusten dira, ez naiz oroitzen hogei eta bost ala gehiago. Asuntu polita. Segi eta mendiko ezkerreko amildegia eman behar diozu jira. Neguan hortik igarotzea ia imposiblea izango zaizu. Elurra alde batetatik eta bestetik hroko ur jauziek ez zaituzte utziko.

Hala baldin bada, eskubitik abiatu, horraino iritsi eta buelta eman baino, hobe duzu hasieratik eskubiko bidea hartzea. Gaztelurako bidea alegia, eta aurpegi batetatik bestera igarotzerakoan

—Txindoki laban bat bezala ageri zaizue Zaldibia edo Ordizitik begiraturik, zorrotza; Abalzisketa edo Orendain aldetik begirata zabal, lasai eta patxaroso—gora jo behar da eta goruntz mundu guztiak ditu posibilitateak, gogorrenek zuzen zuzen eta ia eskaladan, trankilenek eskubitako bide lasai eta luzeena erabiliz. Ur hotz eta ederra edan nahi duenarentzat ORIA iturria, atsedean txiki bat hartzeko ere aproposa.

Bide lasaitik jarraituz artzai txabolak alde batetara eta bestera, baina arrisku bat: lainoa. Ordurarte bidea garbi garbi azaltzen bada ere, puntu horretara iristean nahas zintezke. Ezkereruntz jo behar da —txabolak pasa ondoren— baino elur edo lainoa balego gehiegi ezagutu gabe ni neu ez nintzateke aurrera jarraituko.

Bide horretatik azken aldapa da gogorrena, gailurrari buelta erdia eman eta gailurrean gurutze zaharra eta berria. Eta suertea baldin baduzu, hau da, giro ona baldin badago, bista bikainak izango dituzu —Goiherri—, baina eguraldi oso ona baldin badago —hego haizea etabar— Donostia bera ere ikus daiteke.

Eta berriz beheara, ezetz ordu erdian jaitsi. Eta badira izan denbora gutxiagotan ere jaitsi izan direnak. Larraitz-a noski, han salda, arraultze prejitua urdaiazikoarekin eta sagardo edo beltza. Primerako bukaera. Ttapa, ttapa, berriz ere buelta, inguruko herriska horetako betetan eguerdiko jateak hartu eta bazkaritarako etxera. Zer egingo ote du Realak gaur arratsaldean?

Izena
Nombre
Kalea
Calle
Herria
Población

ZK N.º Bizitza
Piso
Herrialdea
Provincia

Hartu nahi dut:
Deseo suscribirme a:

ANAITASUNA

☐ Hamabostkaria. Urteko harpidetza: 1.500 pztá.
Publicación quincenal. Suscripción anual: 1.500 ptas.

ARGIA

☐ Astekaria. Urteko harpidetza: 2.500 pztá.
Publicación semanal. Suscripción anual: 2.500 ptas.

HERRIA

☐ Astekaria. Urteko harpidetza: 2.250 ptas.
Publicación semanal. Suscripción anual: 2.250 ptas.

JAKIN

☐ Hiru hilabetekaria. Urteko harpidetza: 1.100 pztá.
Publicación trimestral. Suscripción anual: 1.100 ptas.

SASKI-NASKI

☐ Hilerokoa. Urteko harpidetza: 900 pztá.
Publicación mensual. Suscripción anual: 900 ptas.

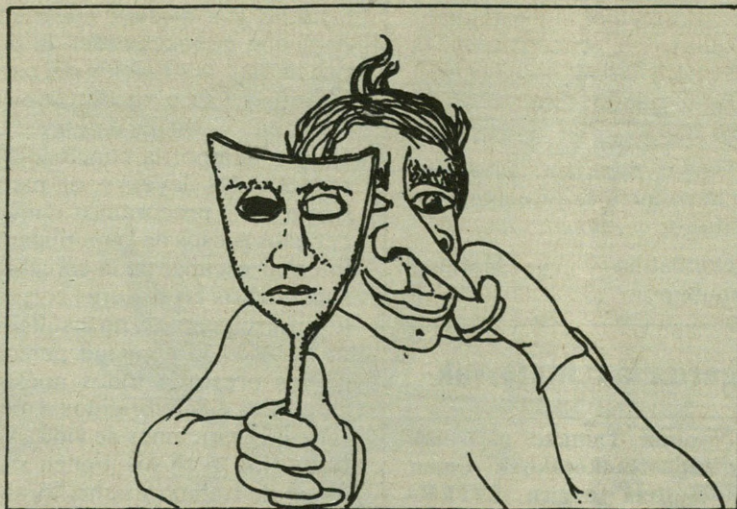
X batez jar ezazu harpidetu nahi duzun aldizkaria.
Señale con una X la revista o revistas a las que quiera suscribirse.

Txartel hau bete eta gero bidal ezazu mesedez 495 posta kutxara, Bilbo, **PRENTSA EUSKARAZ** karta azalean jarriz.
Una vez rellenado este boletín, envíelo, por favor, al apartado 495 de Bilbao, poniendo en el sobre **PRENTSA EUSKARAZ**.

ORDAINKETA MODUA: Harpidea hartzen duzun aldizkariak zurekin sartuko da harremanetan ordainketa modua jakin dezazun.

FORMA DE PAGO: Cada revista, a la que se suscriba, se pondrá en contacto con usted para darle a conocer sus formas de pago.

1

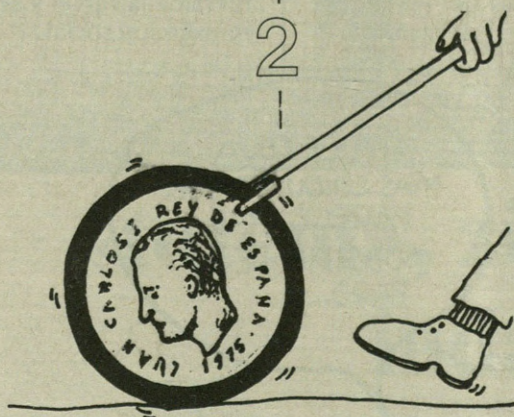

IHAUTERIAK, UR-TEORO BEZALA. Hementxe ditugu. Konturatu baino lehen bota zaizkigu gainera. Dagoneko Zubietakoak igaro dira. Eta gu hemen konestospelos.

Gure kutxa zaharrak miazten hasi beharko ditugu ea zer agertzen den. Hemen dituzue gairiarekin ondo doazen proposamen batzu: Sofia erreginaren mo-

zorroa, baina kontuz erregea honuntz omen dator eta nahas daiteke, benetakoa hemen utzita disfrazatutakoa eraman nahi izatea. Gogorik ez zaio faltako. Erregearena: idem de idem. Gernikako arbolaren mozorroa beste posibilitate bat izan daiteke eta seme-alabarik baldin baduzue bere arbolakumeak hortxeizango dituzue apropos.

2

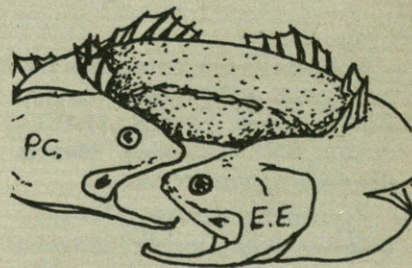
ESPAINIAKO ERREGIAK EUSKAL HERRIRA.—Eta «non coment» batekin pasatzea pentsatzen genuen une horretantxe hemen hasi damundu guztia bere eritzi pertsonala ematen... ez dela une aproposena, zer ekartzera ote datorren, zer pintatzen duen hemen, kontentu egon daiteke orain arte egin dutenetaz alajaina, joan dadila p... etabar.

Eta pentsa hainbeste eritzi oraindik monarkiaarena gai «ta-

bu» bat izanik gure prentsaren askatasunerako. Guk horretaz ez dugu ezer esaten. Soil-soilik iritsi zaigun zurrumurru bat emango dugu argitara: Afaritarra Karlos Argiñanoren gano joango omen da. Baina hori bai, zurrumurru bat besterik ez.

Udalek geldialdia egin behar dutela protestan, behondeiela bada! Manifestapen gogorak egiteko asmotan direla, berdin bada! Beste norbaitek beste zerbait pentsatu duela, aurrera! ea denon artean suertea duzuen.

3

PCE-EPKko batzarrean, aurretik uste ziren iskanbilak nahiko lasaiak gertatu dira. CC.OO.en buruen eritziak alde batetatik eta «euskaltzale» edo «nazionalistagoen» arteko borroka espero ziren. Irabazi azkeneo hauek egin duteeta Euskadiko Ezkerraren aldeko zatitza jotzen dutela beren burua adierazi dute gainera. Baino botoak ikusiz —alde 349 eta kontra 11, 24 abstentzio—, ezin da esan borroka gogorrik izan dutenik. Edo eta batzar aurretik izanda ote zuten?

4

euskaltzaindiaren agerpena

«Korrika Euskal Herria» izeneko ibilaldiaren amaieran mezu ordez irakurritako agiriari buruz Euskaltzaindiak adierazten du:

1.—Euskaltzaindiak ez zuen idatzi horren berririk aurretik izan.

2.—Agiri horretan esaten den zenbait gauza Euskaltzaindiaren arautegitik kanpo dagonez gero, ez du ontzat hartzen.

3.—Euskaltzaindiak jokaera hori salatzen du.

4.—Euskaltzaindiak bere arautegia du, eta arautegi horren arauera jokatu nahi duen edozein batzorderi ateak irekirik uzten dizkio.

argiaren aldeko bazkaria: terrorismaoren apolojia

Hori edo horren antzeko zerbait esan nahi digu Mariano Zuaznabar-ek ANAITASU-NAko 407. zenbakian. Honela dio eskutitz xeble horrek:

«Irakurri det zuen idaz lana, beti pozoituta, oraintxe lertzeko zorian zaudete; zuentzako «Prensa Euskaraz», «ANAITASUNA», «ARGIA» ta «JAKIN» bakarrak dira; neretzako xoxik ere ez dute balio iru oiek; E.T.A. komunista iltzen danean baten ilko dira iru paper zikiñ oiek, dirurik jasoko ez dezutelako ilda-koen eskutik.

«HERRIA» euskera utzean ez da etortzen, prantzezes ere bai pixka bat; «Jakin» berriz praile ta cura progre-marxisten batzuen zikinkeri bat da eta «Anaitasuna» berriz iñork baño obeto dakizute-nez euzkeraz ez da etortzen bai-zik ehuskaranto zikin batean.

«Goiz Argi»-k bere itxura apalean bakarrik zuen iru oiek batuta baño iru aldiz arpidedun geiago dauzka ta au ondo aditu E.T.A. koek ez diote xentimorik ere ematen, ongi jokutzen duenak diru zikin lapurtua bearrik ez du.

Ta zer diozute «Saski-Naski»-ren gatik?... ori da liburuxka eder eta mamitsua, batere politikarik gabe ta euzkera jatorra ta jakingarria, orri txapela kendu bear zaio.

Ikusi zenduten Okendo kaleko konbentuko mumubizerdunak nola eskuak garbitu zituzten «zeruko ARGIA»-ri buruz erruak praile gazteai ri botiaz, zuen artean ere frailazo asko daude... Berriatua, Azurmendi, Vilanaste, Torrealday eta abar, praile «progresistas sin Dios tarrak; zai gaude bizardun sin Dios tarrak egin zutena zuek «prantziskotarrak» noiz egiten dezuten.

Orain «zeruko» izena kendu ta «ARGIA»... ¿nori lapurtu diote izen au?... nik badakit zeñi. Onek lengo lepotik dauka burua naiz ta axaletik beste arpegi bat

azaldu, bizitza laburra itxaro zaio oni ere. E.T.A. iltzean batean «ARGIA» iltaliko da, ta onen «Protectoreak» ostatulari, jatetxelari, ta chocolatero ta «PASTELERO»-ak beren eginkisunetara joango dira ta obeto joango zaiote.

Oarra: zalantzari gabe ziur nago lerro auk ez dituzutela argitaratuko.

Donostian
Zuaznabar

Mariano

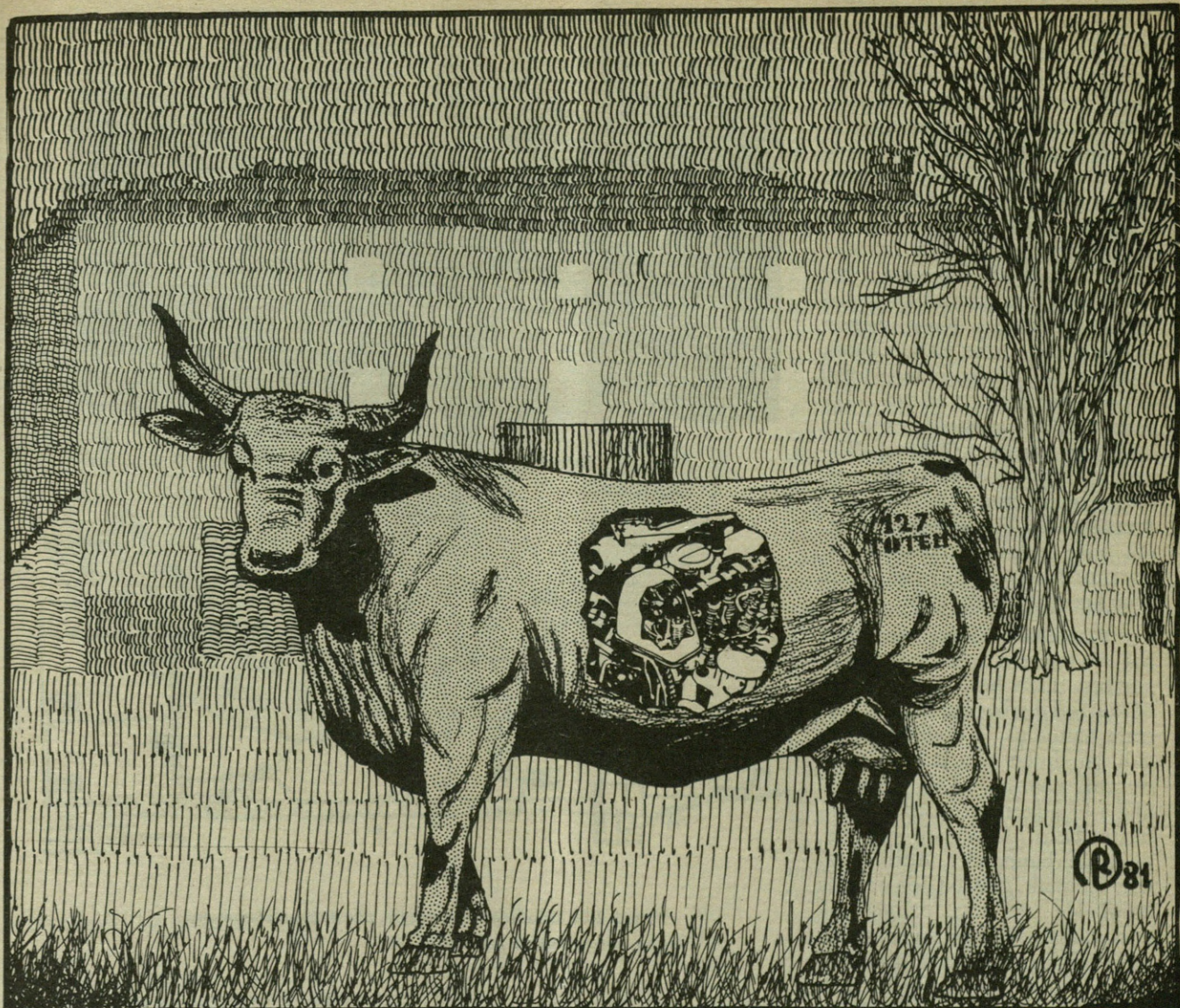
gartzela txinatarrak

Nonbait Txinako gartzelak paradisuen tankerakoak omen dira. Bestela begira INTERVIUko 245. aleak dioena. «Reeducamos a los presos sancionados por los tribunales. Entre otras cosas, tenemos aquí talleres de piezas de relojes de pulsera, de confección de prendas interiores y secciones de sastrería. (...) Organizamos a los presos para que estudien al marxismo-leninismo pensamiento Mao Tsé-tung, los artículos del Comité Central y del Gobierno, las orientaciones del Partido, la Constitución y les instamos a

participar en la crítica a «la banda de los Cuatro». Les permitimos leer libros, periódicos, escuchar la radio y a discutir entre ellos para que conozcan bien la política actual, la situación del país y lo que se van a encontrar en su porvenir, inculcándoles, al mismo tiempo, la conciencia de respetar las leyes y el patriotismo. (...) procuramos convencer a los presos de la inutilidad de intentar escapar de la cárcel (...) suprimimos las torturas corporales, no golpeamos, no insultamos ni herimos la dignidad personal de los presos y todos nuestros esfuerzos están dirigidos a mejorar sus condiciones de vida. Aquí todos los reclusos tienen ocho horas de trabajo y ocho horas de descanso. También tienen dos horas de estudio y el resto del tiempo lo pueden dedicar a actividades deportivas y culturales. (...) No hay celdas de castigo los guardianes no llevan armas ni porras y tampoco se les ve musculosos. Cuando se acerca la fecha de cumplir la condena nos ponemos en contacto con el barrio o la entidad donde vivían para que quede asegurada su vida fuera de la cárcel y se ayude a su reinserción social.»

EL JUEVESko 191. zenbakitik
hartuta

«totem», zimaurraren indarra

Argindarra ematen dizun kalefazio tresna bata ala hutsaren truke berotzen zaituen jeneradore bat? Biak batera. Horixe da, hain zuzen, FIAT entpresak zabaltzea pentsatu duen makina. Frantzian behintzat zabaltzekoa du, sistema orain zenbait urte Estatu Batuetan ongi ezaguna denean. Estatu Espainolerako ze asmo izango den ez dakigu.

Elektrizitatea eta beroa

«Totem» du izena (Total Energy Module). Eta zertan datza? Fiat, gure artean Seat, **127 baten moto-**

rra, 900 c.c., errefrigerazio sistema eder batez hornitua, eta hori 15 kiloWatioko alternadore bati lotua. Hau da, bulego haundi batetako 200 (berrehun, bai!) bonbilla, baserri haundi bateko instalazio osoa, taller txiki bat, edo etxebizitza batzuk argindarrez hornitzeko kapaz.

Hori nola litekeen? Beste talde elektrogenoen moduan edo motore arruntan moduan bere beroa radiadoretik alperrik galdu ordez «Totem»—ak sortzen duen berorik gehiena zure kalefakziarako aprobetxatzen duelako. Ho-

rrela, aipatu dugun argindar guzti hori sortzeaz gain, 8 gelatako edo 100 metro kuadrotako etxe bat bero lezake.

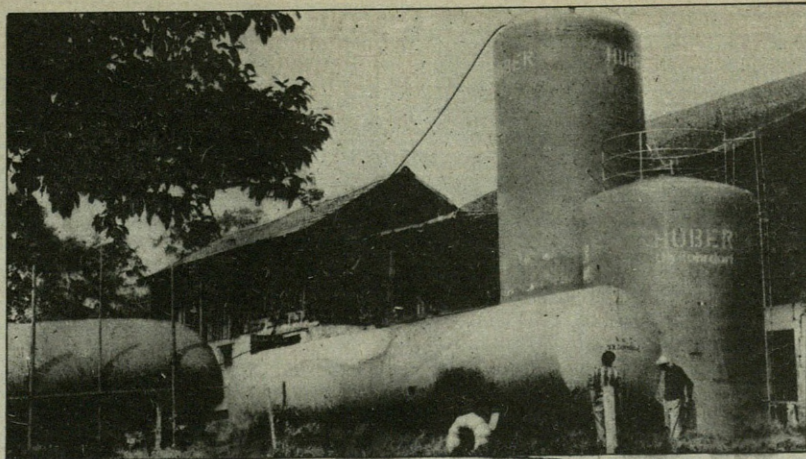
Benetan interesgarria da tresna honen energia balantzea: orduko kontsumitzen duen konbustiblearen 50.000 kalorietatik, 33.000 bero moduan (kalefazioan) bihurtzen dizkizu, eta 13.000 elektrizitate moduan. **Errendimentua: %92.** Galera: %8. Berogailu indibidualek %40tik %65erako errendimentua eman-go dizute, eta kalderarik onena ere ez da %85etik pasatzen.

Instalazio guztiaren kostua: 30.000 Franko (**510.000 pezeta**). Bizia berriz hamar urtekoa. Mantenimendu kostua: urteko 500 Franko (85.000 pezeta). Garestia al da sistema hau? Errentagarri al da?. Datuak hor daude: «Totem» batek sorturiko kiloWatio bakoitza 2.000 Franko baino merkeago irtetzen da; Ikatz ez edo indar nuklearrez dabilen zentralere bateko kiloWatio bakoitza 2.200 etik 6.000 Frankotara bitartean ateratzen denean. Kontu hotien arauera hobe luke Estatu batek 2.000 milioi frankorekin (34.000 milioi pezetarekin) 66.667 «Totem» eraikitzea usuario txiki eta erdikoaren artean, 1.000 megaWattiotako zentralere nuklear bat eraikitzea baino, honen kostua 3 edo **4 mila milioi Frankotakoa** baita, eta hori tentsio garaiko lineak, transformazio estazioak, eta abar kontutan hartu gabe.

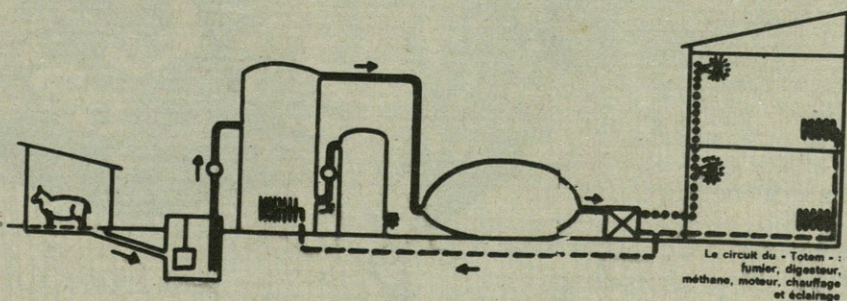
Gainerako beste abantaila bat ere bai, eta ezin ahaztuzkoa: sortzen duen bero guztia aprobetxatzen duela «Totem»ak, zentralere haundiek ia erabat alferrik galtzen duten bitartean. Kutsaduratik aparte, noski. Zergatik alferrik galtzen dute, ordea, hainbeste bero, hainbeste energia, zentralere haundiek? Aprobetxatze sistemak, galtzen den energia hainbeste delarik, ezinezkoak edo ikaragarri garestiak izango liratekeelako. Hori esan izan dute elektrizitate konpainietakoek. Hain dimentsio haundiko zifrekin eta era zentralizatu batean jokatzearen irrazionalitatea.

Zimaurrek ba duela indarririk

Ez litzaieke gaizki etorriko «Totem» sistema hau hospitale, taller, eskola, baserri eta abarrei, hots, argindarra eta beroa batera behar dituzten lantegiei. Ez al da ordea absurdo gaur egun gasolinaren erabilkeran oinarritzen den sistema bat sortzea? Hori esan lezake edonork, eta ez arrazoi faltaz, sistema honen oinarria 127 baten motorra dela entzutean. Baina nork esan dizu sistema honek nahi ta nahi ez gasolinaz mugitu behar duela? Karburadorean aldaketa txiki bat eginenez gero alkoholez, metanolez, gas naturalez nahiz zimaurregie-tako gazez ere mugi bait daiteke. Eta azken honetaz baliatuz egin du **Fiatek**, hau da biometanoz ba-

Manfred Steiner-en instalazioa, Suizan. Araza politikoa da batez ere.

«Totem»aren zirkuitoa: zimaurregia, dijestorea, metanoa, motorea, kalefazioa eta argindarra.

liatuz, zimaurregie-tako gasaz, bere demostrazioa.

Duela urte pare batetik honuntz Suizako Vaud kantoian, bere hamar behi eta hamar txerriren zimaurrez baliatuz dabilen instalazio bat dauka bere base-rrian **Manfred Steiner**—ek Montehrod herrian. Steiner—ek bere ikultetako zimaurrek horretarako egokitutako zulo batetara botatzen ditu eta hor bakteriek eragiten duten fermentazio edo usteltze prozedura baten bidez airerik hartzen ez duten bi metro kubiko zabor horiek 80 metro metano ematen dizkiote, gelditzen den zimaurre primerakoa delarik. Energia guzti horrekin Steiner—ek neguan kalefazioa, udaran belarrak ihartzeko beroa, bere autoa eta traktorea mugitzeko konbustiblea eta behar duen argindar guztia lortzen ditu. Eta berak gastatzen dituen orduko 20.000 kiloWattioetatik at,

30.000 kiloWatio **esporta** ditzazke auzoko etxetara (16 zentimo, ia 3 peza, orduko kiloWatio bakoitzeko). Prezio guzti hauek Suizan ematen dira; ez dakit egia esan Hego Euskal Herriko prezioetan ze esanahi konkretu izango luketen.

Hau izango litzateke beraz balantze osoa: Instalazio osoa 105.000 Franko (1.785.000 pezeta), zimaurregi eta guzti. Aurrreratzen ditu, bestalde, 18.000 franko fueletan (306.000 pezeta) eta 4.000 franko argindarretan (68.000 pezeta). Horretaz aparte «exportatzen» dituen argindarrak ematen dizkion 5.000 frankoak (85.000 pezeta) Inbertsioa, ikusten duzuenek, **lau urtetan** amortizatzen da eta gainerako energia guztia debalde ateratzen zaio baserritarrari. Gezurra dirudi, ezta? Zergatik ez ote da, ordea, hedatzen sistema hau gure artean?

Nuklearraren beharrik ez eta ala ere Lemoizko zentrala aurrera.

Norbaiti ez interesatzen

Frantzian ba zen, eta ba da, oztopo bat: Electricité De France (EDF) delakoak zuen argindarren banaketaren monopolioa, produzioa libre den arren. Halere Fiatekoek, aurkezpena egiterakoan, zera zioten alegia hemen-dik aurrera EDF—ek ongi hartuko duela baserritarrek eskaintzen dioten argindarra, orain arte politika alua izan badu ere. Estatu Espainolean berriz ez dakigu zer gertatuko litzatekeen. Gora-goko zenbakietan ikusi dugunez, dena dela, «exportazio» a ez da sistema honen oinarria, eta bere zifra garrantzitsua den arren «Totem» aren errentagarritasuna ezin da dudatan jarri.

Zimaurre zuloena da beste arazoa. **Txinan, Indian, Korean, Formosan...** asko erabili ohi dira. Hemen ordea zuk zeuk egin behar duzu iheltsero batekin, zerrorrek derizkiozun moduan. Ez dago ordea zimaurrezuloetan espe-

zializatutako entpresarik. Honen zimaurretegi askok, era eska-sean eginak egoteagatik, errendimentu kaxkarra ematea dakar.

Honen aurrean tesia ofiziala zera izan ohi da beti, «luzaro itxoin beharko dela oraindik energia hori ongi aprobetxatu ahal izateko, azterketa sakonagoak egin arte. Dena den, inor «azterketa sakon» hoiek bukatu zai badago.... eserita lasai itxoin dezake. Hona zergatik.

Batetik, instalazio hauek eraikitzeke **industria bat** ez da aski: iheltseroak behar ditu, kalderagileak, mekanikoak (konpresoreentzako), linterneroak... eta batez ere nekazaritza, ahal izanez gero laborantza biologikoa; antibiotiko eta pestizidek bakterien zabalketa (bakteriak baitira zimaurreari gasa «eginerazten» diotenak) mantoerazi dezaketelako. Noski, ez dago orain arte adar guzti hoiek dituen industriarik, ez dago beraz biometanoa interesatzen zaion industriarik.

Eta beste arazoa: inongo industriak **ezin garantizatu** ahal izango lukeela erabat berak egingdako instalapenaren errendimientua. Zergatik? Inongo baserritarrek ezin lezakeelako bere behi eta txerrien zimaurrea beti berdina izango denik garantizatu. Horra hor zergatik interesatzen zaion sistema hau baserritar bati «trust» haundi bati baino. Hau, hala ere, urte gutxiren buruan, bakterien komertzializazioa eta hirietako ondakinen tratamendua hedatzen direnean, alda liteke hein haundi batetan. Hirietan egunero produzitzen dugun zimaurre pilak (gizakiok ia egunero egiten bait dugu kaka, ez ahaztu datu hori) ahalmen energetiko izugarri bat izan dezake—eta. **Chicagoko Gas Konpainiak**, esate baterako, ba dauka digestore edo zimaurrezulo erraldoi bat Oklahomako **Guymon** herrian, egunero gaseodukto baten bidez **25.000 metro kubiko** biometanoz hornitzen duena.

Ba dakigu, beraz, era honetako energia produzitzeko oztopo teknikorik ez dagoela, eta energia garbi, errex eta errentagarri bat posible dela orain eta hemen. «Totem»-ak, ordea, ba du beste esanahi bat ere: produzio unitate ttiki eta deszentralizatuak haundiak baino interesgarriago direla, eta efikazago eta errentagarriago ere gerta daitezkeela. Oztupoa **politikoa da** beraz. Deszentralizapena eta autonomia -autogestioa- Herriei besterik ez bait zaie interesatzen. Eta oraingoz ez dira Herriak ez politikako ez ekonomiako aukerak egiten dituztenak.

Noizik eta behin entzuten dira Euskal Herrian ere bide hauetatik doazen berriak: gure ibaietako **zentrale eta turbina ttikiak**, artikulua honetako modalitatetik doazen bideak.... Izango al da gure artean mihingainezko ekologia merkea utzi eta serioski lanean hasiko den jenderik.

Denbora gutxi barru, ibaietako zentraleak (gure herrietan erabat abandonatuak) berriz ere itxuraz aprobetxatzeko posibilitateez zerbait argitaratzeko asmoa ba dugu. Hainbeste indar ari bait gara alperrik galtzen... eta hain garesti ordaintzen!

ARTASO

kontzertu ekonomikoa eta komenioa

5) kupoa

Kontzertu eta Komenioaren edukinak kupoa ez ezik, beste arloak ukitzen dituela beste artikulutan erakutsi badugu ere, figura hauen puntu garrantzitsuenetako bat haiek direla ez dago ukatzerik. Kontzertu eta Komenioak duten pribilegio—imajina, haie-tatik etorri izan da, zeren eta kupo hauek Kontzertu eta Komenioaren sorreran (eta orain dela gutxi arte) konstanteak izaten bait ziren urte mordoskotan, inflazio eta errenta gora zihotzen bitartean. Honek, ez dago esan beharrik, kupoa urte batzuren buruan desegoki eta motz bihurtzea ekartzen zuen, eta hortaz, nolabaiteko pribilegioa. Dena dela gorago esan dugunez, azkeneko kontzertuetan (osoki) eta komenioan (partzialki) zuzendua izan da puntu hau.

Onartu berria den Kontzertuaren kupoa honelaxe finkatzen da: Lehenik Estatuko presu-postu orokorretan euskal komunitateak eskuratu ez dituen konpetentzien gastua zenbatekoa

den kalkulatzen da, eta gero zenbateko hori —erresuma guztiori dagokiona— euskal komunitateak zer neurritan finantziatu behar duen neurtzen da, horretarako bere aberastasuna kontutan hartuz (bere errenta mailaren bidez). Eragiketa honetatik ateratzen den kantitatea, euskal komunitateak Estatuko presu-postuetarako ordaindu behar duen gopurua da (1981ean hau 117.000 miloi pztkoa da).

Gopuru hori ordainduko da: 1) Euskal Komunitateari egozgarri zaizkion baina Hazienda zentralaren eskutan gelditzen diren sarbide batzuez (aduanetakoak, monopolioak)... —zenbateko hau 1981ean 78.000 miloi pezetakoa da—; 2) Euskal Komunitateak bere sarbideetatik Estatuari eskutara emango dion kantitateaz —zenbateko hau 1981ean 38.996 miloi pezetakoa da—.

Beraz, euskal komunitateari Estatuaren sarbide guztietatik 117.000 milio egozgarri edo inpu-

tagarri zaizkio, hau da, Estatuaren sarbide-presupostuan gopuru horrekin eskuhartu duela esan daiteke. Halaz ere 117.000 milioi horiek ez dira osoki, euskal komunitateko biztanleei kobratutako zergez berdindu. Gopuru hori neurri handi batetan zergen bitartez osatu da, baina baita Estatuak dituen ondareen sarrerez, edo atzerrian eskatutako mailegu edo prestamuz,... Dena dela, euskal zergaduru edo kontribuinteen sakeletatik zergen bidez zenbat diru joan den Hazienda Zentralera jakitea guztiz interesgarria da.

Egindako estimapenei kasu egiten badiugu, 1981ean kontzertatutako zergengatik 112.000 miloi pzt. bilduko direla pentsa dezakegu, eta kontzertatu gabeko zergengatik (hau da, Hazienda Zentralak zuzenki biltzen dituenengatik Aduanez, monopolioez eta alkoholez), 39.000 miloi. Hortaz denera 151.000 miloi bilduko dira zergatan euskal komunitatean.

Zerga hauetatik Estatuaren eskuetara joango dira, berak zuzenki bildutakoak (lehen aipaturiko 39.000 miloi) eta euskal komunitateak kontzertatutako zergetatik kupo gisan eman behar diona (1981erako kupo hau 38.586 milioi da). Beraz guztira 77.586 miloi Estatuaren eskutan geldituko dira.

Orduan euskal komunitateko biztanleok ORDAINDUKO DITUGUN ZERGETATIK ERDIA HAZIENDA ZENTRALERA joango da 1981ean, edo hobeki esateko, erdia baino gehiago (%51,38). Diru horrekin euskal komunitatearen eskutan gelditzen ez diren konpetentzien gastua (Defentsa...) berdinduko da, eta eskualde atzeratuetan egingo diren gastuen finantziaketan parte hartuko da solidaritatearen printzipioaren arabera.

Estatuari ematen zaion ehuneko hau hurrengo urteetan jaitziko da, euskal komunitateak eskuratu dituen konpetentziak handituz doazen eran. Halaz ere ehuneko hau %40 baino tipiago izatera helduko denik ez dut uste.

TRIKUHARRI

Thailandiatik etxeruntz topatzen nauzue gaur, jaun andre eta beste trabestiok. Nekatu eta aspertuta. Nire alboan, agure zahar bat. Turkiarra dela dudarik gabe azkar igarrikalatu dut, bere afterxeibegatik; txapek koniko gorria bekainetaraino josturik ahaztu gabe. Orient Exporessen gabilta, eta Irkutsk geltokira heldu arte «Samarkanda Daily News» irakurtzen ari zen nire bidaikidea, baina piska bat geroago aldizkaria tolestu du eta aspaldidanik, behinka eta behinka, begitxokotik espiatzen nau, mundu oroko txartel-pegatinarik bete dagoen idazmakina-zorroan ekintzen bereziki. Azkenean eta fatalki (trenetako hizkera, eta Orient Expressen gehiagoragian gorrotatzen dut) turkiarrak esan dit: «Galdera bat baimentzen al didazu, jauna?. Baiezko kurrinka nire partetik. Eta turkiarrak: «Zenbat aldiz munduari ingurua eman diozu, jauna?». «Hiru», nahiko legorki erantzuten diot. Eta turkiarrak, zizpuruzka: «Ondo ba: beste bi lagatzen zaizkizu». «Joño! Eta nola hala, ayatolá?» arraposten diot, oso txelgisaz: «Igarle-azti moduz zoaz bizitik ala, ayatolá. «Ez nauk igerlea», ebakiro dio turkiarrak, ikara batetan aldatzen, «astronomoa baizik». «A, puñeta, okei, barka ezak: astrologoa. Horoskopoak etabar». «Ez, ez!», oso haserre dirudi bidaikideak: «As-

Gezurra!

RAFAEL CASTELLANO

mundua la una duk

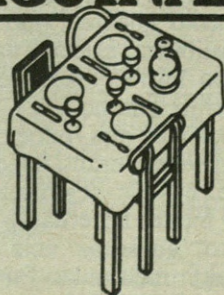
trono-moa». «A vaya, horrelako kataloxa haundia zerua arakatzeko, ezta?». «Gutxi gora-behera». «Eta nire etorkizuna haietatik begiratzin ezagutzen ote duk?». «Bai, mutil» dio turkiarrak; eta, doinua beheratuz: «Oraindik ez dakik mundua launa dela?». «Launa?». «Horixe, lonplei bezala, adibide bat emateko». «Hain goiz eta flipatuta, ayatolá?». «Egia esaten diat, hi sinistauslea: mundua betidanik launa da, eta bere borobiltasuna ipuin ederra baina faltsoa duk benetan». «Itxoin ezak piska bat, ayatolá; eta kosmonautaz zer esaten didak?». «Paparrutxak, txo: ez dago k osmonautarik; dena gezurrak dituk». «Baina, nola puñeta...? «Ez dago kosmonautarik», ekin egiten du turkiarrak: «Guda Hotzaren imentzioak hituen. Ez dira ilargira joan, ez dira Cabo Kennedy-tik bi metro igo; imentzio horiek Paramounten arrodaturik daude guztiak: Publizitate Guda, hau duk. Gezurra ere bai sateliteetatik berremateak». «Ez dago ere sateliterik ala?». «Bai,

badaude; baina ez dute ezer be berrematen; hobeto esateko, ez dute ikusten. Alperrikako gauza garesti eta itsuak dituk, sateliteak». Une batzutat isilik gaude eta azkenean nik diot: «Eta Magallanes, Elcano...». «Haiek bai, haiek Lehenengo Mundutik irten egin zuten, eta handik Bigarren Mundura sartu ziren». «Bigarren Mundura?». «Bai, noski».

Turkiarrak, artazi batzuk goiko poltsotik jasota, oso bizkorki «Samarkanda Daily»-tik paper panpin txorta bat laister moztu du. Bost panpin. «Entzun ezak, sinistauslea: mundua paper panpin hauek bezalakoa duk, edo bezalakoak dituk, hobeto esango nian, mundu batzuk bait dira. Lehenengo alaskatik irten haizeean, lehenengo Chinara ez haiz sartzen, bigarren China panpinean baizik. Eta hire osterabukakuta, bigarren Mutrikura itzultzen haiz». «Ondo, baina nire Ni-Bigarrena ez nago-dago etxean, itzultzen naizenean». «Ez, ispilujokoa bezalakoa, hire Ni-Bigarren mundua inguratzen joan da. Eta simultanez hirugarrena, eta laugarrena ere bai. Ni-Bigarena, Hirugarren Mundura sartzen da, eta horrela beste guztiak». «Baina panpinak bost baka-rrik dira. Non sartzen ote du nire Ni-Bostgarrena?». «Haura», dio turkiarrak. «Zulora, osinara. Amildurik».

RESTAURANTEA

KARLOS ARGUÑANO

*Euskal
Sukaldaritza
Berriaren
partaide*

ALFONSO XIII, 13
Tel. 830178

ZARAUTZ

hau mundua!

Ez dut nobela apasionante bat idatziko. Ez dezaket; eta ahal banu ere, ez luke mereziko. Beharbada, histori haundiak konta ditzazket, baina balio duen historirik kontatzea ezinezkoa da niretzat. Filosofatzen has naiten. Materia ala espiritua den aurrenekoa eztabaidatuz. Interuiun larrugorrian datozen emakumeen izenak eman ditzazket. Arkonadaren paradak telebistaz ikusi eta harritu egiten gara. Bada harrigarriagorik!. López Ufartek berebiziko partiduak jokatzen ditu Realarekin, baina Kubala ez da berarekin oroitzen. Santamaria ere, apenas!. Horrelako gauza asko gertatzen da eta zer?. Satrustegiri bi gol falta zaio ehunera iristeko. Joxe Mari Satrustegi ere Nafarra da; Satrustegi asko bait da Nafarroan. Izan ere, zer ez da asko?. Andaluzak ere anitz dira han. 35.000, bai, behintzat. Arbeloak horregatik ote dio Nafarroa ez dela Euskadi? Arbelo, bestalde, egunkarietan ageri denez, teologian ere ez da edozein. Teologi liturgi-koan, batez ere. Aurreko batetan irakurtzen nuenez, konstituzioa, bigarren urteurren honetan bedeinkatu eta guzi egiten du. Urralburu ere bere dizipulu leiala duzue. Urralburu esan dut eta ez gualburu. Hori, Santxo Haundiaren garaiean bait zen. Gipuzkoa eta Bizkaiaren erdia ere Nafarroarena zen garaiean. Beraz, Euskadi Nafarroa da esatea ez da astakeria haundia. Eta ondorioz, Nafarroak ez du Euskadin zertan sarturik. Gu gara Nafarroan sartu beharrekoak. «Amejoramiento del Fuero» eta fuera!. Del Burgok pentsatu, Arbeloak kontsagratu eta Aldekoak tragatu. Injenuitatea, jaunak, injenuitatea!. Arbeloak, tarteka—marteka, bere idatzietan euska-

razko hitz batzu sartzen ditu. Ez dakit euskalduna dela adierazte arren edo oraindik gehiago desorientatzeko. Izan ere, Ikurriña baztertu eta Euskara «onartu» egin du. Nafarroako hizkuntza ofiziala Euskara.

Nafarroa-euskara duen herria-Euskal Herria. Hau sinplezia bat da, jaunak. Ez kasorik egin. Egin Hernanin egiten da eta Nafarroan asko saldu. Halere ez irakurtzen den haina, berek diotenez. Nafarroak, bi daude. Arbeloaren teoriak onartuz gero, bata Espaiña eta bestea Euskal Herria edo Pays Basque. Arbelloa eta bere akolito guziek ongi dakite, ez bait dira tontuak, Frantzia eta Espainiko erresuma artifizial horik eraiki zirenean, Nafarroa erdibitua gertatu zela. Euskadi ez dute zazpi probintziak osatzen, seik, baizik. Sozialista batek jakin behar lukeen gauza asko ahazten zaio Arbelloari. Adibidez, Euskadi ez al da, Nafarroa barru, klase borrokaren barruti autonomoa?. Beno, baina orain ez noa roiloekin has-tera. Arbeloak erantzungo balit, mesedez euskaraz egin dezala eskatuko nioke. Ez erdaraz ez da-kidalako; euskaraz nola egiten duen jakin nahi nuke. Puntu eta

aparterik gabe jarrai dezadan. Beno, ez nuen esan nahi jarrai-koa naizenik. Italian berebiziko lurrikara izan berri da eta lurrak suntsitu du jenderik. Bizirik ere iraun du zenbaitek zortzi egunez. Eta hau da ahrritzekoa.

Hildakoengatik ez da ezer pasatu eta bizirik iraun dutenen-gatik. Barne Arazoetako minis-truak dimititu egin behar izan du. Italian gabiltzanez gero, goazen aurrea. Juan Paulo IIak, lehenen-goa hil bait zen, enziklika bat pu-blikatu du «DIVES IN MISER-CORDIA». Taranconi espreski bidali omen dio ale bat, baina ho-nek apenas kaso haundirik egin dioen. Izan ere, aberats bai, baina zertan esan behar. Woigt-lak zergatik idatzi ote du hori?. Errusiarrek Polonia inbaditu ez dezaten edo...

Orain bai puntu eta aparte. Markarik haundiena Rosonek egin du. Hendaian izandako atentatuaren ondotik hiru giza-seme muga pasatu ezinik gestu eta larri eta gero libre. Frantzik, erre eta erre, horietxek zirela asesinuak eta Rosonek ezetz. Baina nondik dauka horrelako segurantzia?. Bandresek Parla-mentuan eta Castellsek juzka-duan egindako salaketek ez dute ezer balioko, baina nik konklusio bat ateratzen dut. Gobernuak ga-solina ez dela igoko esaten due-nean, orduantxe igotzen da. He-men ere berdin Rosonek ezetz esaten badu, seguru baietz dela.

San Salvadorren jende aski ari da garbitzen. Ultraeskubiak erreibindikatzan ditu heriotz hauek, baina bere izenean denek dakite zein den. La historia se repite aquí y allí. Baina urrutira joan gabe etxetik hasi behar dugu gauzak konpontzen. Suárez Eus-kal Herrian izan da eta hark ez du

ezer konponduko eta geuk egin beharko dugu. Garaikoetxearen gabineteko ministru jaunak ere hor dabilzkigu trasferentziak negoziatzeko. Negoziarik ba ote? P.N.V.ek E.E. akusatzen du kumunista dela esanez eta Roblesi ez dio grazirik egin Olaberri esandakoak. U.C.D.ek ere badu kandelarik prozesio honetan. Arrazoi du, gainera, P.N.V.ek eta U.C.D.ek gizarte tipo berdina propugnatzen dutela dioenean. Sistima kapitalistan oinarritutako gizarte bat eraiki nahi bait dute biek ere. Mariok ere halaxe uste du. Bi Mariok zergatik ez? Bai Fernándezek eta bai Onaindiak. Diferentzia honetan datza, batek esan egiten duela eta besteak ixilik gorde. Beno ni ez naiz Herri Batasunarekin sartzen, beldurra ematen bait dit, nahiz eta neu oso gertukoa izan. Ni Oleikoa naiz eta H.B. gure etxetik oso gertu dago. Herri Batasuna lehen zen. E.S.B. eta LAIA

barruan zeudenean. Oraingo izen berririk ez dakit. E.E. k partidu zabal bat egin behar omen du. Lehen ere ez da ahaleginaren faltaz egongo!. PCE aipatu gabe ezin utziko dugu, izan ere meritu haundiak dauzka POSErekin batera «seguridad Ciudadana» delako lege hori onartu duelako. Orain tortura libre jarri da lehen bezalaxe, baina orain «oposizio» partiduen baimen eta guzi. «Nosotros condenamos toda violencia venga de donde venga». Señores, lo que Uds. vienen a demostrar es que condenan toda violencia excepto la que viene de la U.C.D. Deskuidatu egin naiz eta barka erdarakada honengatik, badakit Lertxundi euskaldun berria dela baina...

Sa Carneiro ere hil zaigu. Ez nuen ezagutzen, egia esan, baina inor baino gutiago ez izate arren, hildako gehientsuenak bezala, goraipamen haundiak jaso ditu.

Orain Eanes hautatu dute presidente. Eanes eta janés (berak) gobernatuko du Portugal.

Carrero Blanco hil zela ere oraintxe da urtemuga. Zazpigarrena hain zuzen. Urte hartan haina turroi ez dut nire denbora guzian jan. Beno, baina ez zeukan hilketa hark zer ikusirik turroiarekin, manarekin gehiago zeukan.

Urteurrenak aipatzen ari garenez gero, beste bat aipatu behar dut: Errege egunean Amurizak Euskal Herriko bertsolari txapeldun gertatu zela urte bete. Gaizkixe dabil semaforo gorria, euritan nahiz eguzkitan, beti estalirik; ez badauka behintzat zintzilik iltzean. Han egongo haiz udako bero eta neguko hotzean. Iltzea berriz josia diat nik dakidan bihotzean. Amen.

RUFINO IRAOLA

euskara eta sindikato «abertzaleak»

Hamaika aldiz alderdi politiku, aldizkari eta egunkari «abertzaleek» euskararekiko duten jarrera salatua izan da. Arrazoin osoz. Bainan salatu ez dena sindikatu «abertzaleek» arazo honetan, euskararenean alegia, daramaten jokabidea da. Teorikoki euskararen aldekoak dira. Nor ez? Haien eguneroko jokabidea, berriz, bestelakoa da.

Irratietan, egunkarietan eta beste moztatuko komunikabideetan egiten dituzten deklarapenak espaineraz eginak izan ohi dira. Eta beraienak diren aldizkarietan gehienik erabiltzen duten hizkuntza lehen esandakoa da, espainera. Ikus dezagun. ELA-STV-k argitaratzen duen astearian euskararen presentzia husteria baten parekoa da. Ale bakar batzu aukeratuko dira hau ikus dezagun: 56.ean 23 lerro daude euskaraz; 61.ean artikulua txiki bat eta euskarari buruz; 70.ean eta 71. ean artikulua txiki bana; 73.an erderazko artikulua handi

baten sarrera txikian, komunikatu handi baten sarrera txikia eta artikulua txiki bat; 74.ean editoriala elebiduan, artikulua baten sarrera txikia gidari baten iritzia oso txikia; 78.an artikulua txiki bat; 80.ean argazki baten oina eta artikulua elebidun bat; 97.an ezta artikulua txiki bat; 100.ean editoriala elebiduna eta bi artikulua; 101.ean artikulua handi baten sarrera eta ohar elebidun txiki bat; 103.ean bi lerro; 104.ean erdaraz dagoen alkarizketa handi baten laburpen txikia. Hemen ondoan dagoen menbretean garbi ikusten da euskaraz dagoena, eta San Sebastian ondoan (España).

Ezagutzen dudana ELA-STVko afiliatu euskaldun batek behin baino gehiagotan esaten dit astekari horretan argitaratzen diren artikulurik gehienak ez dituela ulertzen. Jakina aeuskaldun hori hitzetik hortzera euskaraz mintzatzen da. ELA-STVko gidariak ere?.

Arestian aipatu den 61.

alean azaltzen den euskarari buruzko artikulua horretan esaten da «Epe baten barruan, ELAko bulegoetara agertzen den euskaldunak ez dezala erdarara jo beharrik izan. Gauza sinplea, beraz». Ba orain dela hiru aste aipatu dudana afiliatu horrek eskatu zidan ELA-STVko bulegora harekin joan nendin, atenditu behar zuen ELA-STVko gidariak ez zekielako euskaraz eta ni tarteko edo interpretetzat har nintzaten. ELA-STVko gidarientzat epe laburra zer da? Aipatu dudana 61. alean 1979ko uztailaren 28an argitaratu zelako, eta beraz urte t'erdia igaro da.

Euskalerrian euskararen arazoa sindikalismoan ezin dela sartu ez dago esaterik, beste arazoez ELA-STVkoek esaten duten bezala. Euskararen superbizitza denei dagokigu, eta eskapismo praktikatzeari etsaia laguntzea da.

JOXAN APAOLAZA

in a kurtak mintzo

soldaduskatik zulora

Soldaduskako historiak beti dira penagarrak. Soldaduska bera da penagarria eta. Oraindik ere txarragoa kanpora joan behar denean.

Gehienetan aurpegi tamalgarri bat lortu, urte eta erdi galdu, eta suerte piska batekin berehala ahazten duzun gauza da. Lagun on bat egin badugu bidean askoz ere hobeto.

Euskal Herritik kanpora joan beharra eta Espainiaren eta betikoen zerbitzuen soldaduska egin behar hori... Lortuko al dugu noizpait, egin behar bada behintzat, guretzat egitea?

Orain arteko sarrera gisako hau soldaduska normalean txarra baldin bada, batzuentzat eta batzuetan bizi guzia izorratzeko okasinoa izaten dela esaten jarraitzeko da. Eta arrisku hori hor dagoela gure gazte guzientzat gain.

Lagun bat orain dela urte eta erdi joan zitzaidan soldaduskara.

Hilabete batzuek egin ondoren arratsalde aspergarri eta huts horietako baten ondoren ez dakit zein kaporal edo sargentori zer edo zer esan zion. Badakizue, gauza normalen bat. ba... bere amaren ezagunen berri galdetu, edo horrelako zerbait. Horretaz kalabozora.

Kalabozoan egon eta pentsa! potroetaraino egongo ziren han ziren. hamar edo hamabost lagunak. Eta izango zuten autoritate zirikatzaileen bat. Ez daudela kristalezko platerak, zuek alminiozkoetan jan behar duzuela eta sardeskarik

gabe eta hona eta horra. Eta norbait altxatzen da, popatik hartzera bidaltzen du mundu guzia, koltxoi batzuek erre. Nire laguna han zegoen...

juicio Militarra eta hamar lagun horiei, batzuei mar, besteei zortzi, etabar. Nire lagunari, sei urte «prisión mayor»... eta Ocañan.

Soldaduskara joan eta sei urte igarotzera Ocañan. Komentariorik ere ez du behar, ezta? Berria ezagutu jakin, eta...

**BERE
LAGUN
BATEK**

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

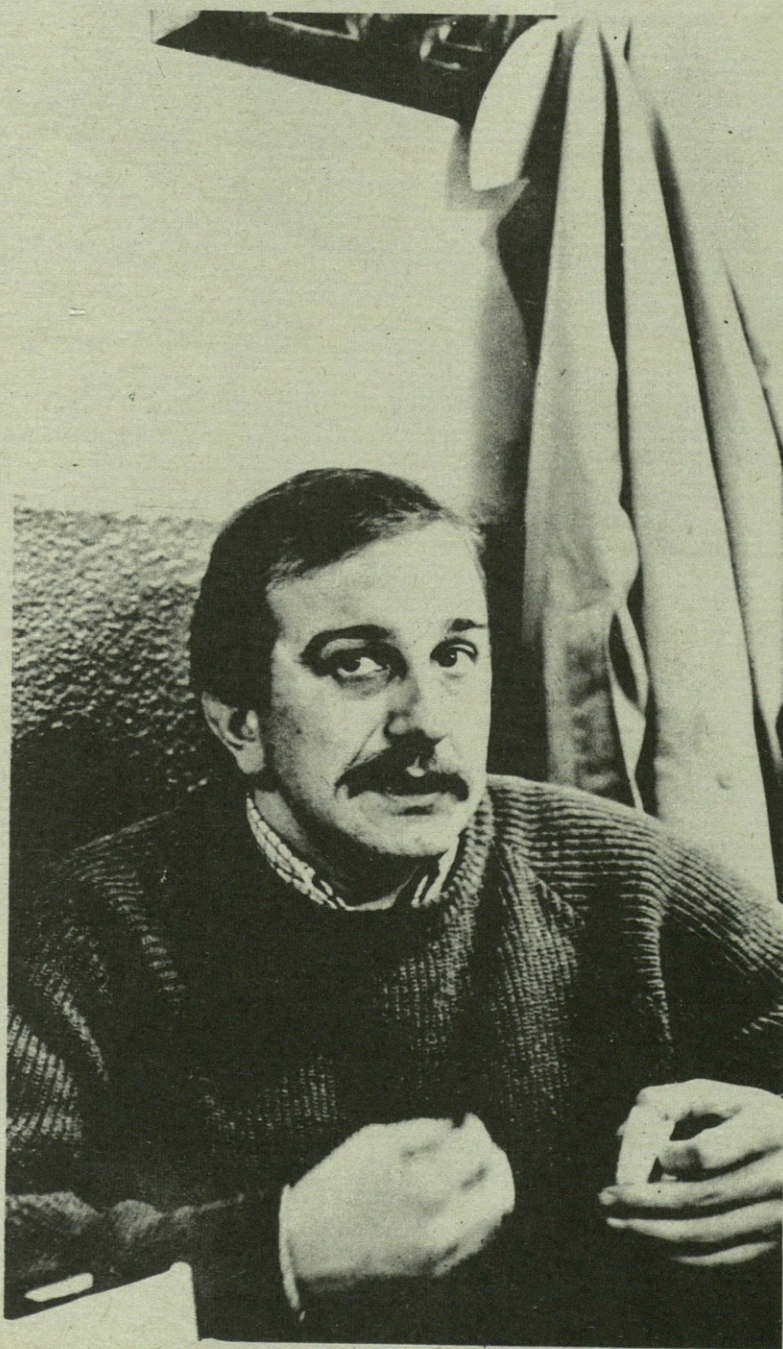
ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

MINTZAGAI

Zaldia erratu ondoren saltza

Iñaki Eizmendi-rekin solasean

Duela hilabete pare bat kaleratu zen Iñaki Eizmendiren azken lanaren lehen zatia, «ZALDIERRA-TU HATSA» izeneko. Album honen bigarren zatia —lehenengoarekin osotasun bat gordetzen duelarik— otsailerako zegoen anuntziatuta. Eta elepe hori esku artean hartu genuenean, egokiagoa iruditu zitzaigun artikulu bat egitea, elkarrizketa bat egitea baino. Hainbat gauza zeuden aztertzeko eta eztabaidatzeko. Dena den, artikulu hura (ikus ARGIA 895) azaldu zen, eta haren ondoren komenigarritzat jo dugu oraingo honetan Iñakirengana jotzea, barenan zuena kanpora zezan.

Iñaki Eizmendiren bizitzan badira oso paper inportantea izan duten faktore batzuk dudarik gabe bere kantagintza ulertzen lagunduko digutenak. Ezin dugu inola ere ahaztu Iñakik bost urte pasa zituela Madrilen «ciencias de la imagen» delakoa ikasten. Honek asko mugatuzuen bere ibilaldiaren zentzua, berak aitoritzen duenez. Hori pasata ere, Bilbon ere dexte ibili zen garai batetan. Hau guztia kontutan hartuz, berehala konturatuko gara giro urbanoak (edo kaletarrak) Iñakiren gogoan izan duen eragina. Bere kanta guztietan nabarituko dena eragina.

I. EIZMENDI elkarritzeta

I: Eta gero hortik aurrera baduk eraiketa bat, prozesu luze bat duk. Behin egitura teoriko horietan sartzea, ez dakit ate faltso batekin ala lehenbizi produktu eskasak eta txarrak sortu dituen ate hortatik, prozesuak berak ekarri dizkik berarekin. Eta alde horretatik garbi ikusten da, azken bizpahiru urte hauetan hemen egin den musika asko aldatu dela; izugarri aldatu da egilea bera. Duela bi urte egindako gauzak, eta orain egindako gauzak asko aldatu dira.

A: Baina hor bazegok ere egon hik lehen aipatu duan borroka bat: haizena eta egin behar litzatekeena edo... Eta nik uste dut hori garbi agertzen dela. Hik juergetan eta lagunartean beste eratako gauzak egitné dituk.

I: Bai, noski. Ni bakarrik gertatzen naizenean gela batetan kitarra batekin, dudarik gabe gauza erabat diferenteak egiten dizkiat. Adibidez, niretzat bakarrik kantatzeak, suposatzen duena, eta lasai nagoenean edo kitarra batekin negarrez hasten eta kantatzen dudanean, gauza erabat diferenteak sortzen zaizkik. Hori dudarik gabe. Problema duk kanpon bizitze horrek ekartzen dik hemengo giroa objektibotasun piska bat gehiagorekin eta kanpotik negiratzeko horrek beti duen hoztasun horrekin izugarritzko eragina izan nian niregan.

A: Bai, bai, Madrilen pasatako bost urte hoiek, etabar...

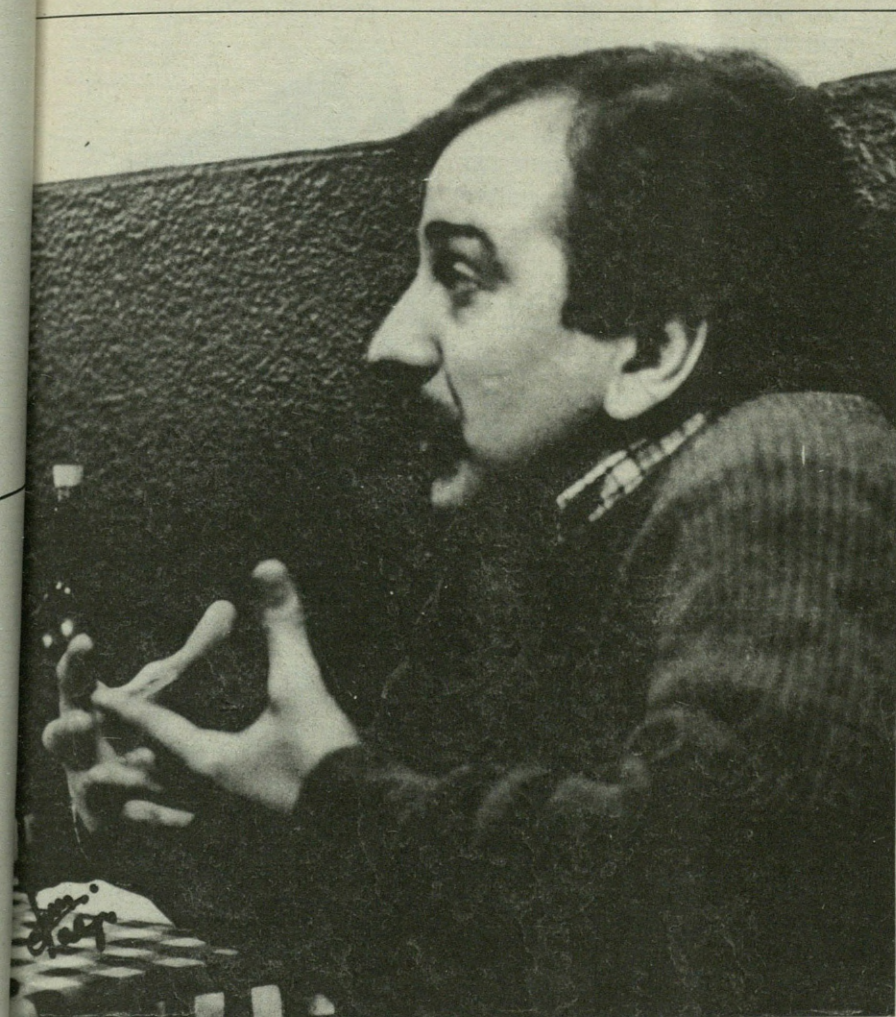
I: Eta eragin hori grina obsesibo bat izan huen ea benetan euskal kulturak baliogarritasunik

izan zezakeen gaurko gizona-
rentzat. Nik gizon erreala beste
era batetakoak identifikatzen
nian, ez lehen bizi zena, beti sa-
kabanatuta, nekazalgo baten
sozio-ekonomia batetan murgil-
duta, eta berak zekarren kultur
berizi bat zuena, baizik eta oso
egoera diferente batetan bizi
zena, giro kaletar-urbano batetan
bizi zena, eta gaurkoratze horrek
eskatzen zuela bai hizkunta mai-
lan, bai literatur mailan, baita po-
litikan ere, aldaketa bat. Eta or-
duan nik, musikan egin nezakeen
lan nik garbi ikusten nian hori
zela. Hiru edo lau egitura dife-
rente zirenak eta gaur egun balio
zutenak. Gaurko influentzia guz-
tiak eta kanpoko giroa kontutan
harturik, gaurko urbanotasun ho-
rrek edo braingo gora behe-
retan bizitze horrek suposatzen
zuen guztia kontutan hartua, —
gaurko mundu honek ritmo kontzeptua
erabat jan eta inguratu egiten
du— garbi ikusten da melodia
kontzeptzioa ere aldatu egin dela,
poesia kontzeptzioa ere aldatu
egin den bezala. Hori garbi ikus-
ten duk azken bost urteotan.
«Baga, biga, higa» gai monogra-

fiko bat huen, zientzi naturale-
tako gai monografiko bat, eta gai-
nera xoriak etabar, ornitologia
edo zoologia historia oso bat
huen, ezta? Eta noski, gaur egun
hizkuntza, hizkera, kodigoa eta
kantatzeko era bera ere —oso
inportante— aldatu egin da. Eta
noski, alde honetatik kristoren
eragina zeukagu, eta ez bakarrik
nekazalgo giroarengatik bai eta
bertsolari tradizio batengatik ere
bai. Eta kantatzeko oso forma
berezia duk, eta errekuperatu
behar den gauza bat duk, baina
horrekin batera ere beste espre-
siobide batzuek bilatu behar dira.
Eta orduan mila gauza aldatu
behar izan dira alde horretatik.
Eta aldatze horretatik gauza ho-
riek bigarren maila batetan jarri
nahi izan badituzte, batez ere al-
datu nahi izan dudana zera duk:
armonizazio egitura eta ritmoa.
Bi gauza horietan batez ere zen-
tratu nauk. Biok kontutan har-
tuaz neure burua behartuta ikusi
diat nere bizitzan ezagutu ditu-
dan beste musika forma batzuek
ere nereganatzera. Iyan ere, nik
Madrilen errezeitak asko entzu-
ten nizekian, ez nian errezeitak bat

ZALDI-SARAZI-MATSA

galtzen. Jazz asko entzun izan diat. Orudko kantari guztiak entzuten nizkian; beno, entzuen ez, jan egiten nizkian. Eta hasi Erdi-Afrikatik etortzen zirenekin eta segi beste edo zeinekin eta orduan nik eragin asko izan dizkiat, eta aitortzen dizkiat eta hain zuzen horregatik jakin izan diat gaurkoratzen horrek nondik joan beharko lukeen. Eta hori izan duk hain zuzen nire lana. Hori bilatzea, ritmoaren kontzepzio berri hori ahal den espontaneoki sartzea. Eta erabat ukazio nabari eta galanta bat neure buruari eginez. Orain adibidez egin nahi dudana duk roilo guzti hauek alde batetara utzi eta neure roilo eta paja mentalak egiten hasi. Orain arte iadanik neure herriarekin edo neure herriko kulturarekin dudana erresponstabiliko paja mentalak egiten hasi. Eta orduan,

ba noski, azken diska hau duk nire lan horren azken produktzioa.

A: Eta hik lan hori zatituta aurkeztu duk, zatituta ala puskatuta...

I: Bai, lehenengo elepea hala duk ere. Nik hiru elepe egin dizkiat eta oraingo bikoitz hau lan horren bukaera duk.

A: Eta bikoitz horren lehenengo parte honek oso kritika txarrak jaso dizkik...

I: Bai, eta seguru negok bigarrenak, «par contre», oso kritika onak jasoko dituela. Betiko eredua funtzionatuko bait du. Bigarrenengan lehenengoan baino askoz errazago identifikatzene bait da. Hasieran ez duk identifikatzen, baina geroago errazago gertatzen duk.

A: Hik esan duk lehen diska hau bukatu gabeko lan bat dela, eta nik uste diat ezetz, lan hori oso bukatuta dagoela, oso beteta eta oso kargatua, eskua ezin duk sartu. Batzuetan ere kargatuegia ez ote dagoen...

I: Bai baina hori, prozesu horren beste alderdi bat duk, armonizazioa duk, eta hori egia esan azken pausua duk, eta hori beharbada ikusi beharko litza-teke azken pausu horren jabetasuna edo paternitatea noraino iritsi den. Nik, horretan, gauza bat izan dut gogoan. diska salgarriagoa izan dadin, bi edo hiru kantatan armonizazio, topiko batzuek, egiten bazizkideak, ba niri ez zaidak ajolik, are eta guxtiago nik esaten ditudan bi edo hiru kantatan baldin bada. Hau da, nire diska ondo saltzea baino interesanteagoa duk diska horrek Xoxoako estudioa aurrera ateratzen laguntzea. Eta momentu honetan oso problema kaotikoa duk diru bat amortizatzea eta entrepresa bat aurrera ateratzea. Eta beraz, horretara laguntzen baldin badik kanta pare bati armonizazio komertzialak ala komertzial hitzarekin identifikatzen diren egitura berezi batuzek sartzeak, eransteak, nik ez dut problema-rik. Bi kanta moldatzen badizkitek F.M. tan jartzeko, niri ez zaidak inportik. Horrek zer edo zer laguntzen baldin badik gehiago saltzera, ez nik kobratu dezakedanarengatik, sartu diren 16 milioi aurrera ateratzeagatik baizik, ni konforme negok.

A: Bainan hori ez duk diskaren...

100 Eske topatzen gara betiko problemarikin. Zein da eskual kulturaren problema nagusia? Infrastruktura eza. Orduan estudio bat —edo pare bat, baina bat behintzat— oso inportante duk. Horrek eragingo bait du hemendik urte batzuetara urtero hogeit hamar edo hogeit hamar elepe ateratzera, eta gainera horrek ekarriko duen giroa, musikoen estudioak, armonizatzaileak, eta egilearen seguritatea, Hortik, urtero publikatuko diren hogeit hamar edo hogeit hamar elepe horietatik, benetan hamar edo hamabost oso onak izango direla gertatuko

duk. Produkzio koerente eta askoz ere hobeago bat.

A: Aurten, dena dela, ma-joak atera ditut ere...

I: Bai, baina lehendik ezagunak ginen pertsonak gaituk. Jende berririk ez duk atera. Gaur egungo mutilak ez dituk atera. Zergatik? Ez dizkitek posibilitateak, Ez ditek ezer. Guri bai. Tanszisio garai honetan mila gauzarengatik eta moldatu garelako edo gure eboluzioa jarraitu egin dugulako, gure famatxo horren poderioz utzi egin zigutek berrir grabatzen. Baina kantari gazteak, batere ez. Ea, nor duk aurtengo errebealzioa?

A: Rupert...

I: Baina Rupert-ek sei urte zeramazkik kantatzen, beharbada plazatan eta, oso gutxi, baina bestela nik bezainbat urte.

A: Gero, Izukaitz, ezta?

I: Baina puntu, Izukaitz eta puntu... Baina estudioen faktore horrek ekartzen dik beste gauza bat, guk asko failatu duguna, hau duk, guk funtzionatu diagu asko eta asko, gure musikak armonizatzeke posibilitate errealeak izan gabe. Geure mugak garbi ikusten genizkian. Geure abotsa eta kitarrarekin egin genitzakeen roilotoxoak. Baina klaro, orain konposatzen hasten gaituk, eta estudio batek ematen dituen posibilitateak kontutan ditugu. Melodia bat egiten duk eta ez duk lan egiten bertsoak ematen duen egitura horretan, ez duk melodia klasiko bat egiten, baizik beste era batetara, eta horretan arutengooso inportantea duk estudioak ematen dituen posibilitateak eza-gutzea eta edukitzea, mila instrumento eta errekurtsioak. Eta orduan konposatzerakoan ere, aldatu egiten duk. Nire azken kanta hori ez duk posible estudio bat gabe, Kanta hori estudio batetarako zegok konposatuta. Hori kitarra batekin bakarrik ezin diat kantatu. Eta orduan hori gartzen duk estudio bat eta giro bat esaten denean zer esan nahi den: mentalitatea ere erabat aldatzea.

A: Hik estudioan sartu au-

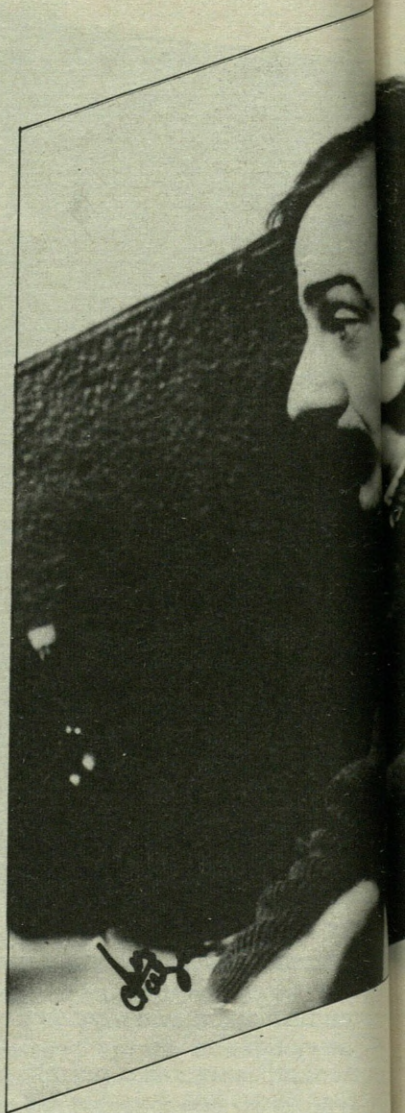
rretik pentsatzen huena eta azkenean egin duana berdina al duk?

I: Azken urtean egindako hiru edo lau kantak bai, estudio-rako eginda bait daude. Neronek garbi ikusten nian. Honek behar dik nolabaiteko apainketa, eta halako gauzak neuk garbi ikusten nizkian konposatzerakoan...

A: Ni harritu ninduen asko hi kitarra jole trebea izanik kanten oinarrian kitarra ez agertzeak...

I: Beno, hori komoditate hutsa izan huen gehien bat. Askoz ere lasaiago ibili nintzen, askoz ere gehiago zentratu nintzen lanean. Nik ikusten nian, egun bakoitzean instrumento desberdin bat grabatu behar baldin bazen, nik ez nuela ohiturarik, eta orduan hor barruan sartzen bahaiz, ez hago kanpoan, ezin duk armonia orokorra kontrolatu. Horregatik pasa diat denbora guztia kristalen atzetik, «hau bai, hau ez» esanaz. Aldebatetatik, beraz, komoditatearengatik, baina beste aldetik... eta batzuetan gustoko ez nituen gauzak sartu arren, beti oso konszientea izan nauk. Eta hori guztia ahaztu gabe, Michel-ek eta biok hiru hilabete pasa ditugula hitzegiten eta diskutitzen kantaz kanta, zer nolakoak nahi genituen, eta zer jarri eta zer kendu. Eta orduan, nik aitortzen diat, kanta batzuetan nire eragina oso gutxitan ikusten duk, baina tira. Eta hala eta guzti ere, Michel-ena bakarrik bere punteoak dituk, eta askotan nik esaten nioan, melodia nolakoa izan behar zuen gutxi gora behera.

A: Nahiko harritzen duen beste gauza bat zera huke, tono aldaketak, alegia, normalean hik kantatzean tono aldaketak batzuek egiten dituk, baina diska

horretan ez dituk agertzen. Hori zergatik izan duk, konposatzerakoan hala egin huelako, hala ge-roagoko gauza izan duk?

I: Beno, sobrietate baten mende, ezta? Ni, konposatzerakoan oso konszientea izan nauk. Kanta asko egitean sortzen zitzaidan joku estrainoak egiteko joera, baina behin osatuta ikusita, gauza asko kendu eta azkenean gehiago mugatu ninduan partiturara. Azkenean niri inter-satzen zitzaidana hiruzpalau egitura desberdin horien arteko difi-rentziak nabarmentzea huen eta horiek bideratzen zutena so-

A: Bai, alde batetatik, oso lotuta, hire baitatik kanpo ibiliko bahintz bezala...

I: Garbi zegok, bai, gai batzuek nik ez ditudala maite, nire pertsonatik kanpo leudekeen-kantak, baina hala ere, lehen es-

I: Baina nik artxiborako gauza egin diat, eta inork ezin zidak ukatu artxiborako gauza bat egin dudarik. Egin behar zen lan bat. Transizio momento honetan norbaitek aprobetxatu nahi badu, oso ondo. Norbaitek eman behar zuen pausua, hausketa bat, desmitifikazio bat eta berplanteiamendu bat. Eta honek norbaiti laguntzen badio konposatzeko orduan, aski zait. Baina nire lana lan objetibo bat duk, inbestigaziozko lan bat ia. Lau egitura desberdin bilatzea gaur egun oso beharrezko lana iruditzen zitzaidan, eta nola inoiz ez nuen ikusten hori inork egiten zuenik: jende guztia ari duk betiko espresibideak erabiltzen, ala instrumento modernoak eta argiak erabiliz, ez ditek giro urbano batetan kokatzea lortzen.

A: Eta hain inportantea al duk urbano izate hori?

I: Eske ez duk nezesidade komertzial bat: hik pentsa ezak estadistika mailan bakarrik nola bizi den gaurko jendea, eta musika gehien bat gazteengana harremanetarako dela onartuaz, jendetza horretatik hamarretik zortzi giro urbano eta kaletar batetan bizi duk.

A: Hik hor aipatu duk gazte diaren faktorea, eta egia esan, azken diska askoz gehiago sartu duk gazteen giroetan, aurreko belaunaldietan baino...

I: Asko pozten nauk hori entzutean. Egia esan nik publiko horetarako egin nian diska, eta zaharrago den jendearentzat ez badu esanahi berezirik ez zeidak gehiegi inportik. Gazteei gustoko bazaie aski zeidak.

A: Eta etorkizunari gegira, zer?

I: Ez zekiat, bigarren diska hau eta gero nire bizitzan parenthesis bat ireki nahi diat. Orain arte, ezin izan dizkiat egin nahi nituen gauzak, eta alde horretatik, oraingoz ez dut asmo berezirik, gogoko ditudan gauzak ezik.

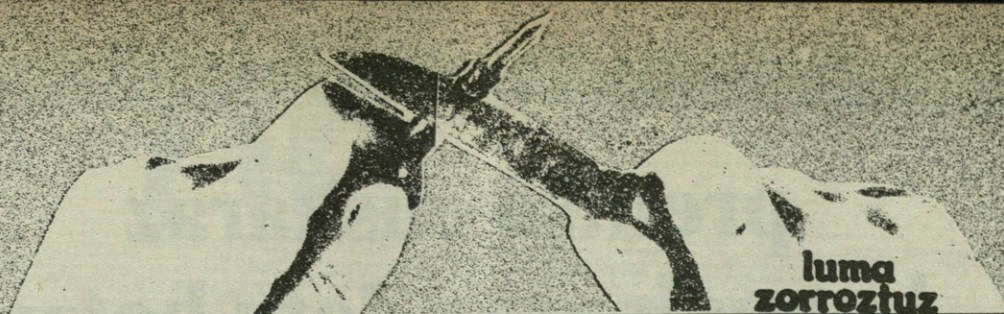
JOSU LANDA
XALBARDIN
ARGAZKIAK: LUIS OTAEGI

plikatu diat zergatik gertatu zaidan hori...

A: Beraz, hik maite dituan gauzak, naturalki sortzen zaizkian gauza horiek, ez dituk argitaratu. Bale. Gainetik, beste eratako gauzak argitaratuta, egurra jasotzen duk...

brioki eta sinpleki eman nahi nian. Eta beharbada ni hasi izan banintz gauza arraroak egiten, hori ez litzateke hain garbi geldituko, elkargurutzatuko hituzke. Hala ere, bigarren diskan agertzen diren lau kantatan askatu egiten nauk, eta ez nauk hainbeste partitutura mugatzen.

**luma
zorrozuz**

«zernahi batez»: Martin Tejeriaren poema liburua

XABIER LETE

Azken denbora hauetan, euskal literaturaren krisia aipatzea modan jarri da. Modan jarri da, era berean, azken aldiko euskal poesiaren edukiak jarrera subjektibo batzuen mamitze baizik ez direla aldarrikatzea. Eta horrela balitz, zer? Zer da krisia, krisisean egotea, literaturarik egiazkoena konfiguratu lezakeen oinarritzko noraez zalantzatsu baten aitorpena baizik?

Noraeza baino lehen, ziurtasunak egon ohi dira. Ziurtasun asumituak edo, gehienetan, imajinatuak. Espantuz betetzen gaituen bizitza opako eta arrotz baten aurrean autodefentsiboki ereikitako kodigo hestu eta heretsiak. Disponibilitate konplize baten irrifar zuriarekin bidera irtetzen zaizkigun araudi besteragarriak: estereotipo, ikuspegi standar, elaborazio ideologiko honen edo haren ekarriak.

Baina gero, edo une berean, bizitza uholdeka datorkigu gainera. Astintzen gaitu, biluzten, eta ondartzat gorri batetara bultzatzen kupidarik gabe, haur zaurituaren ibilbide berriak esistentziaren eremuan asmatitzagun...

Eta zuk dakizu, Martin, abentura horren aurpegi bat poesia dela. Poesia ere abentura horren aurpegi bat izan daitekeela, eta horrela izan ezik poesia ez dela abentura, ez dela poesia, ez dela ezer.

Zuk dakizu, Martin, ortze altuan galtzen diren izarren

gauerdietan etsipenaren zaldi ankerrek irrintzi gorri bat dagigutela leihatilen beste aldetik. Une horretan ispilu guztiak artesitzen direla, eta keinu irreparrableen tentazioak bere joku lilluragarrien koketeoak armiarma sare baten gisa trazatzen dizkigula bakardadearen trama guztia bildu eta inguratuz...

Orduan, zuk dakizu bai ta ere «letra haundirik gabe esperantzaren gerritan kasketa hartuz» jarraitzea beste alternatibarik ez zaigula gelditzen, eta egunsenti zikin askok bizidunen eguneroko destino nolabait asumitu batetara mila bider deserriratu gaituen gisa berean, besteak bezain zikin gertatuko zaigun egunsenti berri batetan ezabatuko ditugula galdera, gogoeta eta parentesiak, ohizko keinuen babespean eguneroko ziurtasun probisionaletara itxaropen haundirik gabe amiltzeko.

Nik, Martin, zure poesian hori guztia nabari uste izan dut.

Eta gainera, «biluzizko sasoirik ezagutu ere gabe apenas ginen gu haur» irakurri dizut, eta haur ere ginenik apenas genekielako haurtzaroa eta bere ingurune majikoa lapurtu zizkigutela ikasi... Eta haurtzaro hura errekupepatzen saiatu behar dugulako, gure sensibilitate jatorrizkoenak mundu desegin haren bilaketa desesperatu baina kuraiatsura bultzatzen gaitu arnasaldi, birao, karizia eta poema bakoitzean...

Joan ziren araudi bantusteen denborak, bai. Hil gintuzten, etaeraileei ez diegu ezer zor. Ez diegu inori ezer zor, egia esan. Eta zor diegun haiei, gure zorra maitasun keinuka ordaintzen saiatuko gara, keinu bakoitzak zauri berri bat sortuko badu ere.

Horregatik, eta beste zenbait motibazio gatik, zure poesia maite dut. Zure poesiak hainbat eta hainbat konportamendumolde eta sensibilitate ingurunekin identifikatzen nau, nun azkenean autoidentifikazio baten bide (edo bitartekotza) bilakatzen zaidan. Eta neri bezela beste zenbait gertatuko zaiola dakit —askori agian— eta horrela izan dedin espero dut.

Beraz, Martin, letra haundirik gabe esperantzaren gerritan kasketa hartuz jarraituko dugu, edo esperantza haundirik gabe letren kasketarekin jarraituko, azken azkenean nehork definitu ez lezaken misterio apal eta bitxi den poesia egiten: ekintza gra-tuito, sinbolo multzo, siñu, as-makizun, oiñu, abentura ero.

prentsa euskaraz

kanpainaren datu batzu

BIZKAIA

BILBO ERDIA

GUZTIRA

381.309,50

BILBOKO HAUZOAK

Altamira	9.184
Basurto	29.234,50
Deusto	24.972,50
Errekladeberria	33.350
La Peña (Abuso)	15.545
Parte Zaharra	72.948
San Inazio	20.533,50
Santutxu	251.402
Uribarri	13.150
Zabalburu	18.512
Zorrotza	39.031
GUZTIRA	527.762,50

BILBO OSOA909.072

Abadiño(ez dago daturik)

Arratialea.....(ez dago daturik)

Bakio5.963

Barakaldo.....20.450

Basauri-Arrigorriaga(ez dago daturik)

Busturialdea9.519

Bermeo53.588

Durango(ez dago daturik)

Ea-Elantxobe-

Ibarrangelua.....10.966

Erandio.....12.764

Etxebarri.....10.456

Leioa (Unibertsitatea).8.275

Leioa (Herria)36.441,50

Gaminiz30.500

Gernika.....24.100

Getxo70.455

Lekeitio20.994

Markina13.826

Ondarroa.....	53.080
Portugalete.....	121.228
Santurtzi	90.960
Sopela-Urdulitz	24.052
Ugao.....	8.900
Bilboko	
Erakuztazokan	29.400
GUZTIRA	673.853,50

BIZKAIA

GUZTIRA1.582.925,50

BIZKAIA

GUZTIRA1.582.925,50

GIPUZKOA

DONOSTIA

GUZTIRA

100.725

Arrasatealdea115.000

Bergaraldea75.810

Debaldea.....24.173

Errenteria.....15.660

Hondarribia-Irun .

(Bidasoaldea)68.925

Legazpia21.300

Goi-Herriko

eskualdea.....134.238

Pasaia, Pasaia

donibane41.070

Pasaia Antxio18.720

Orio17.233

Zestoa12.345

Zumarraga.....24.164

GIPUZKOA

TIRA669.363

NAFARROA

Iruñealdeko eskualde

osoa.....117.681

Nafarroa

GUZTIRA117.681

ARABA

Gasteiz150.824

Laudio25.935

ARABA

GUZTIRA176.759

HEGO EUSKAL

HERRIA,

GUZTIRA2.546.728

Asociación Vendedores

prensa de Bilbao8.961

Donostiako

Gau Eskolak5.125

Gipuzkoa Bankuko

Langileak.....6.061

Donosti aurrezki kutxa

ko Langileak.....2.550

Corte Ingles25.000

Zaldibiako Udalbatza15.000

Gipuzkoako Foru

Diputazioa500.000

Manu Reguero500

Bar Bolivar.....1.000

Barakaldoko Liburudenda

bat.....5.000

Bilboko

Gau Eskolak18.294

Bilbo Aurrezki Kutxako

langileak.....29.051

Anoetako udalbatza ...2.000

GUZTIRA616.542

Herri

Eskaera+laguntzak.3.163.270

Gastuak (behin

behinekoak).....786.998

LITERATURA

Daniel garbizu: irudimenaren dramatikotasuna

JOSU LANDA

Zaila da antzerkian ala honen inguruko munduan asmatzea, eta hori frogatzeko **Espaloietako ginola** liburua apur bat sakonki irakurri besterik ez da egin behar. Daniel Garbizuk argi eta garbi mugarik gabeko ginol horretan borroka asko erakusten bait ditu, baina liburu gehienetan gertatzen den bezala, borroka guzti horiek bakar batetara mugatzen da: hizkuntzarekiko borroka. Azken finean poema bat ala drama bat —ez bait dago batere garbi zehazki zer den Garbizuren ginola— de-

finitzeko faktorerik inportanteena hizkuntza da, eta honekiko borrokari inork ezin dio ihes egin. Aldez aurretik esango dugu bada, Daniel Garbizuren hizkuntzak bi koordinada nagusi dituela: irudimena edo imajinazioa eta tono dramatiko. Eta bi alde horiek aski prolemaz eta korpiloz horniturik datozkigu. Ikus ditzagun.

Imajinazioa beti oso ongi etorria izan da toki guztietan —zenbait tokitan, hobe esanda—, premisa hori teorikoki onartzen bada ere, praktikan prolema serioak

planteiatzen ditu. Lehenengo prolema —eta azkenakaso— mugenprolema da. Pertsona baten irudimena funtzionatzen hasten denean, eta —keria ez dadin bihurtu, ea ez ote den komenigarria nolabaiteko mugak ipintzea. Batzuentzat, ez omen dago eta, hone-lako esaldiak publikatzetik: «Ni aurrezki gazteren lapurra, ni panpinabortxatzailea» edo «urezko egutegi baten orrietan flotatzen du neguak». Oinarrian, eta praktikan, poetaren imajinazioak bi oztoporekin egiten du topo. Bata, irakurlearen entelegatzeko gaitasuna, eta bestea, irakurlearengan datzen tabuek eta inhibizioek zehazten dituzten mugak. Eta egia esan nik ez dakit poetaren zera sortzailea bi zirkunstantzia horien pean jarri behar ote den. Poetak konposatzerakoan irakurlea —eta haren mentalitatea noski— kontutan izan behar ote duen alegia. Eta alde horretatik ziur naiz irakurle bat baino gehiago Garbizuren poemak entenditzetik oso urruti gelditu dela. Baina hau esan behar da konstatazio gisa soilik, egia esan ez bait dago batere garbi poetak irakurlearen arauera ibili behar duenik. Derrigorrez behintzat. Eta bistan da **Espaloietako ginolan** ageri den imajinazioa zerbait sano eta emankorrak dela, entenditzeraen prolema idazlearengan baino irakurlearengan dagoela pentsatzera bultzatzen gaituen zebait. Orain arte esanahi arrazional bezala ulertu den hori ez bilatzea izango litzateke akaso. Besterik ez.

Tono dramatikoak aipatu dugu lehen, eta orain berriro gauza bere diogu, alde batetik liburuak daraman izena kasualitatea ez delako, eta besetik, poemagehiaren giroa hari teatral bati lotuta agertzen delako. Hala ere, hari teatral hori ez dute pertsonaia batzuek ala akzio batek zehazten, situazio konkretu edo eszena baten deskripzioek baizik. Baina deskribitzen diren situazio konkretu horiek badute dramatikotasun bat, teatroa hitzaren zentzu zabalean hartuta. Eszena guztiak estati-koak dira, mogimendu errealik gabe, antzerki obra bat geldiarazi ondoren gelditzen den eszenaren deskripzio poetikoa. Sinbolo sujerentz batetako deskripzio poetikoa.

Artikuluari bukaera emateko esango dugu liburu honetako poemen orijinalak erdaraz idatzitakoak direla. Guk ez dugu baloraziorik egiten, baina jendeak kontutan izan behar duen datu bat da.

ZINEMA

mon oncle d'amerique

XABIER E.

Alain Resnais-ek egin duen azken pelikula honek Cannesen iaz bi sari irabazi zituen, bat juradoaren sari berezia eta bestea kritikarena.

Gidoia Jean Gruault-ena da eta parte hartzen dute Gerard Depardieuk, Nicole Garciak, Roger Pierre eta Henri Laborit irakasleak, beste batzuen artean.

Henri Laborit 1914ko Azaroaren 21ean Hanoien jaio zen, medikuntza utzi zuen ikertzapenagatik. Drogak lantzen ditu, 1952an terapeutikan lehen lasaigarria erabili zuen, eta 1957an hibernazio artifiziala. 1957an American Public Health Association-eko Albert Lasker saria, eta URSSeko Zientzi Akademiako Vichniewsky saria jaso zituen. Bere ziki erasoaren aurrean nola jokatzeko duen gorputzak estudiatu du. Hizkuntza eta fisika erlazionatzen saiatu da; biologia eta giza zientziak ere bai. Laborategi bat gidatzen du eta Agresologie aldizkaria editatzen du.

Alain Resnais 1922ko Ekainaren 3an Vannes-en jaio zen, eta bere pelikulen artean aurkitzen ditugu «Hiroshima mon amour» (1959), «La guerre est finie» (1956), «Je t'aime, Je t'aime» (1968),...

filmearen sinopsisa

Hiru bizitza, Jean, Rene, Janine; medio desberdinak, hiru eskualdetakoak, belaunaldi desberdinak; bere bizitzak desberdinak dira baina ala ta guztiz egun batean arukituko dira.

Jean 1929an jaioa, probintzietako burgesian, politikan eta literaturan «nor bait» izateko Parisa joatea erabakitzen du.

Rene, baserritarra, «nor bait» izateko lantegi batera doa (familiaren explotazioa, familia explotatzea). Nekazaritzaren krisiatik industria koara doa; bere lanpostu segurua kilikolo dago.

Janine, langilearen alaba, Parisen 1948an jaioa, bere bizitza aldatzeko aktore izan nahi du.

Jean ezagutzen du irratiko informazioen programen zuzendaria egin da. Elkar maitatzen dute, Jeanek etxetik alde egiten du Janinerekin joateko.

Jeanek, Renek, Janinek, borrokatzen dute, ihes egiten dute,... bizi dira.

Batzutan Henri Laborit irakasleak parte hartzen du gure jokazearen explikazioak emateko, explikatze zergaitik maitatzen dugun, zergaitik gorrotatzen dugun, zer gertatzen den gure zeluletan, gure neuronetan,...

Amerikako nere osaba nobela baten misterioa eta hitzaldi zientifikoa bat da betere, baina gauza biak nahasirik gabe, Henri Laborit-ek libreki jarraitzen du bere hitzaldia eta bitartean pertsonaiek bere autonomia dute; batzutan bide biak gurutzatuko dira eta beste batzutan banatzen dira gero berriz gurutzatzeko. Eta hau da gehien bat pelikulari ematen diona duen garrantzia, hiru bizitza normaletan gizakiaren jokaera, nola jokatzeko dugun, zer egiten dugun egoera konkretu batzutan eta horrek zer suposatzen duen gure gorputzarentzat.

Pelikula Laboriten esaldi honekin hasten da: «Gizakiaren izateko arrazoi bakarra izatea da».

Beste momentu batean Laboritek explikatzen digu burmuina, eta hiru mailatan jartzen du:

—narratzen; superbizipena.

—ugaztunena; memoria, gogoa, edukitza.

—cortex deitzen dena; elkargarria, gertatu zaizkigun gauzak eta giroa.

2 edo 3 urte arte lortzen dugun esperientzia betirako izaten da, bizgarriak egiten dizkigu (superbizipena).

Pelikularen zehar ikus ditzakegu gizakiaren jokaera:

—Kontsumoa

—Eskerrak, atsegi-na

—Gaztigua, ihes egitea edo borrokatzea

—Inhibizioa, tensioa, estutasuna.

Eskerrak eta atseginak hirurak igoten ari direnean; politikan, lantegian, eta antzerkian; sariak irabazten,...

rraitu behar ditugula; ezin diogu izorratzen gaituen pertsona bati nahi dioguna egin (lanik gabe utziko gaitu eta, ez digu uzten zerbait egiten, polizia deituko du, ea). Eta horrela inhibizioan eroritzen gara, eta estutasuna, ulzerak, bihotzeko atakeak... honekin. Ezin badiugu beste gure agresibitatea bota, ezta gure gorputzari, azkenean gure kontra jarriko gara eta gure burua hiltzera iritsi gaitezke.

Pelikulan erakusten digute ere gizartean dau den harremanak, taldearen dependentzia, «Gu besteak besterik ez gara»; taldean bizitzeko taldearen superbizipena eta bakoitzaren ikasteak batera doaz; hizkuntzak askotan gauzak iluntzen dizkigula (anbiguitatea, atxakiak, ea), zaharrek hizkuntzaren bidez erakusten digute dakitena; besteen beharra dugu bizitzeko (Haur bat bera bakarrik, inolako laguntzarik gabe, beste abere bat izango litzateke). Eta taldeari egiten diogun ekintza nolakoa denez eskerrak eta atsegina edo gaztigua jasoko dugu.

Teknika aldetik pelikula ondo dago; bi zatitan dago, nobelaren eta hitzaldiaren arteko eskenak askotan pelikula zahar batena dira eta merezi du ikustea gauza asko erakusten digu eta.

Gaztigua, bulegoa ixten diotenean eta lanik gabe gelditzen denean, lantegian beste pertsona batekin konparatuko dutenean, antzerkiatik botatzen duenean. Jean eta Janinen arteko harremanak hausten dira, Renek familia utzi behar du beste lantegi batera joateko.

Egoera honek gizakiaren inhibizioa sortzen du.

Laboritek explikatzen digu arratoien joera kasu hauetan, eta horre-

tarako experimentu baten bidez hiru egoeraerakusten dizkigu:

—Lehenengoa:

Kaxa batean bi departamentu dugu; lehenengoan noiztik behin elektrizitatea pasatzen dugu, orduan arratoiak beste departamentura alde egin dezake; horrela 10 minutu egunero aste, batean ez du gaztigorik jasotzen eta bere osasuna ondo dago.

—Bigarrena: Ezin du ihes egin, horrek inhi-

bizioa sortzen du arratoian eta estutasuna, osasuna eragiten du.

Hirugarrena: Bi arratoi daude eta ezin dute aldea egin, orduan alferrik borrokatzen dute elkar korrientea jarraitzen baitu, baina horrela ez dute gaztigorik jasotzen.

Gizakian ordea beste gauza bat hartu behar dugu kontuan, gizarte batean bizi garela eta norma batzuk ja-

PRENTSA (POZA)

oh! Euzkadi, debaterako aldizkari bat?

MIREN ITXASO

«Oh! Euzkadi» aldizkaria formato berrian lehen aldiz apirilean inguru aurkeztu zen, eta ordutik hona sei ale kale-ratu dituzte, kemenak kermen. Baian desegoki samarra gertatuko litza-teke apirilean agertutako hori abiapuntutzat hartzea, ideia askoz aurrea-gokoa bait da, izena eta asmoak bezain aurrea-gokoa. Eta aldizkariaren jatorria nondik norako izan zen jakiteko, hemen errepikatzea baino, hobe duzue Z. ARGIAren 878. zenbakian agertu zen artikulua berrirakurtzea, IÑAKI URIA eta JOSU LANDAREN eskutik horren berri eta gainerantzeko eritziak ematen baitzaizkigu. Artikulu hori izango dugu geuk ere gogoan, hori izan baita aldizkari honi buruzko kritika edo aipamen kritiko bakarra.

Honako artikulua-ren xedea aski sinplea da egia esan, ditugun edo izan ditugun inpresio batzuek desarrolatuz pretentsio handirik gabeko zerbait osatzea besterik ez baitugu gogoan.

Oso eztabaidagarria suertatu zen hasiera batetatik «Oh! Euzkadi», batzuentzat hemen egiten zen gauzarik interesgarriena baitzen, besteentzat berriz umeke-riaz betetako berripape-rak, edo agian barre egi-teko tramakulurik onena ere. Denetatik entzun behar izan genuen lehen alea komentatzerakoan. Izan ere, hasiera batetan jakin ere ez genekien aldizkaria atera ote zuten jendea barre egin araz-teko, erreflexionatu arazteko ala guztiok euskaraz irakurtzen ikaste-

ko. Aitortu behar da be-raz, egiten zutenentzat aprte inor gutxi gehiagoren-tzat zegoela garbi aldizkariaren helburua. Eta hori nolabait kon-kretatzeko ez dugu balioko gauzarik aurkitu garai berriaren sei aleo-tan. Ez zaigu iruditzen eta, «gu gara alternatiba, alternatiba posible eta imposible bakarra, fronte kulturala, kultur beko-kia, frontea. Konplejo-rik gabeko kultur lotsa-gabe serio baino ez as-pergarri, koherente baina ez monolitiko ba-ten aukera». katxondeoz ez baldin bada behintzat, burutik sano dagoenedo-nork esan dezakeenik. Eta horrek ezer gutxi esan nahi digunez, hobe dugu duela urte pare bat inguru kaleratu zen orri handieta hiru zatitan to-

lestatu hartan agertzen zen editoriale antzeko hari kasorik egitea.

Jo dezagun bada «Oh Euzkadi» izena ere zuen orri handi hartara eta bertatik kondentsatu dezakegu aurreproiektu haren intentzio edo asmoak. Alde batetatik, zentzu polemiko-kritiko baten falta nabaria ikusten zuten, nolabait kul-tur bizitza —eta gaine-rantzeko guztia ere noski— kondizionatzen zuena; ea beste alde ba-tetatik idazle berrientzat plataforma berri bat lor-tzea. Horiak izango lita-teke, errekkurrentzia per-tsonalak eta esttiloko de-taileak ezik, hasierako «Oh Euzkadi» haren egi-nahi eta eginbeharrak. Eta orain hileoro kale-ratzen dena, aintzinako haren errentabilitate

ekonomikoaren ondorioz azkenean lortu den kumea denez, ez ziren neurri handi batetan aldatuko hasiera batetako asmo eta helburuak. Orain arte beraz, nahi izan zena; ikus ezagun orain bada lortu ahal izan dutena.

Garbi utzi zuten — nahiz eta aldizkarian bertan ez ipini — «Oh! Euzkadi» ez zuela literatur aldizkari bat izan, are gutxiago humore aldizkari bat. Bata nahiz bestetzat jo izan badute ere. Herri honetan hain urri eta faltan zegoen — eta dagoen — debatea irekitzeko aldizkari a nahi zuen izan, eta hasiera batetan Zeruko Argian idatzitako artikuluetatik Koldo Izagirrek eta Ramon Saizarbitoriak zuten tonu katxondoak sor zezakeen konfusio giroa pasa ondoren debaterako nahia eta joera hori ikustea nahiko

erraza zen. Nahia eta joera esan dugu, ez baitugu garbi ikusten «Oh! Euzkadi» — gaur egun planteiatuta dagoen modura — horretarako balio dezakeen. Alde batetik hileoro ateratzeak asko mugatzen du debaterako posibilitatea. Behintzat aldizkariaren barnean debate hori sortzeko posibilitatea. Eta gauza baldin bada aldizkaritik kanpo eztabaida sortarazteko bidea irekitzea, orduan ez da debaterako aldizkari bat eirtzirako baizik. Eta hor ez zaigu iruditzen hainbesteko hutsunerik zegoenik. Beste alde batetik, beti jende bera ibiltzeak ezer gutxi errazten du debatearekiko jarrera desberdinak azaltzea. Baina hori aparte aztertuko dugu.

Lehen aipatu dugu orri aparte hartan esaten zenez, «harmak estrainatzen zituzten firma

gazteak zetozen hainbat abenturero zaharren artean». Eta egia zen. Hogei eta hiru bat izen ageri ziren orduko hartan, eta bost bat kenduta, guztiok «harmak estrainatzen zituzten» horietakoak. Hala ere, iaz kale-ratu ziren «Oh! Euzkadi» haietan hasierako horietatik hamaika besterik ez ziren azaltzen, gero eta gehiago ugaltu beharrean urritu egin direlarik (azken alean, zortzi). Eta gauzak ezin dira kualitatiboki neurtu, egia da, baina horietako zenbat diren «harmak estrainatzen dituzten» horietakoak begiratzen badugu susmo penagarri batetara iristen gara: ez ote den ghetto bat bihurtzen ari-tuko, alegia. Eta errua agian kanpoan bilatu behar dugu, kanpotik kolaboratzen ez dutelako, baina agian, bakarrik.

Orain arte esandako guztiek uzten duten in-

presioa nahiko negatiboa da, eta jendearengan sortu duen benetako inpresioarekin — eta geuregan ere sortu duen benetako inpresioarekin — gonbaratzen badugu, ez dute elkar lotzen, benetako inpresio hori positiboa izandelako. Bistan da arrazoina. «Oh! Euzkadi» erosi egiten da, duen naturalezarako asko saldu egiten da, baina beldur naiz ez ote den gehiago saltzen, idazten dutenengatik eta haien estiloarengatik, aldizkariak dituen helburuengatik baino. Hau da, ez dut uste, «Oh! Euzkadi» erosten duen jende gehienak debaterako aldizkari on bat delako, ala idazle berriak plazaratzeko plataforma bat delako erosten duenik, bestelako arrazoinengatik baizik. Hau garbi geldidadila.

Azkenik, eta artikulua bukatzeko, zera esan nahi dugu: «Oh Euzkadi» ren zenbait detaile oso eztabaidatuta izan dira (ez sinatzea, ironia gehiegi, tonu ilunegia, etabar), baina guk ez ditugu ikutu nahi izan alde batetik askoz zailagoak direlako, eta beste alde batetik ez zitzaizkigulako hain inportanteak iruditzen. Behar-bada ez da oso lan osatu bat gelditu, baina ez zen hori gure asmoa. Lan deskriptibo bat egin izan bagenu ez zatekeen ez egokia ez nahikoaizango, «Oh! Euzkadi»-ri buruz ari bagara behintzat. Gure asmoa zenbait hila-betetako abidada pasa ondoren balorazio gisako ohar batzuek ematea izan da.

KOMIKIA

euskal komikia bizitza bera bezain bizia

ROTU ASTRAIN
L. BASTIDA

Ikastoletara beren haurrak bidaltzen dituzten guraso asko eta askok garbi dute euskarazko tbo edo txisten beharra. Erderazko konpententziari borroka egiteko noski. Bainan zenbat dira komikia jende helduentzat komunika-bide berri bat dela ikusi dutenak? Egia esan oso gutxi.

komikia? tira, tira...

Zakilixut orain dela hiru bat urte jaio zitzaigun Olariagaren erditzeari esker. Hasierako Zakilixut hartatik honetara —ikus nahi bada hasierako zaki— hazi eta hezi egin zaigu moñoñoa eta berari esker komikiei buruz zegoen euskal jendeen ustea aldatzen joan da.

Aldizkarietako beste «tira»k ere, Zabaletarenek, «Mari-zoro»,

etabarrek, giro berri bat sortu dute komikiei buruz. Iadanik, komikia umeentzako eginda-koarte txikia dela uste duen jendea urritzen doa.

Mafalda, Carlitos eta Asterix-ek jende gazte sail haundi batetan izan zuen erakarriak euskal kultur giro honetan erantzuna eskatzen zuen eta erantzun hori orain hasi da nabaritzen.

Aspaldi hasi ziren euskaraz eta euskal prentsaren bidetik lehenengo pausoak ematen, txiroen pausoak. Zeruko ARGIA zaharretan —1955. urtekoetan— saio txiki, xarmant eta motel batzuk ikus daitezke.

Umeentzako bai, «Pan-pin»en hogeitau ale interesgarri bota ziren eta itzulitako komikiak KILI-KILI izenarekin izan genituen —eta

PIRMIN TA KATALIN AZKARRAK

ditugu oraindik ere—. IPURBELTZ orain ere nahi ko tinko ari zaigu.

Bainan helduentzako komikiak ez dira hain ugari argitaratu. Handik eta hemendik saiotxo batzu egin dira bainan ez gauz handirik. Hauetatik serioena noski EHUN KILO. GOMIKIA 2 eta ALDE! komiki bildumak.

Hauekin oinarri sendo bat jarri nahi izan zitzaion euskal komikiari. Bainan argitalpen mota hau betiko oztopoekin aurkitu da. Alde batetatik gai horren aurrean jendeak duen ez jakintasuna: adibidez helduentzako komikia umeei erostea —eta guraso horien seme-alabek gure kupida osoadukate—, euskarak berak jartzen duen oztopoa —

argotaren falta adibidez, edo inditarren hizkuntza nola jarri euskaraz—, eta bestetik erdal komikien konpetentzia, noski.

Egoera honetan egunkarietako tirek giro dute jendearen komikiekiko eritzia.

munduan bide berri bat

Hala ere munduko komikigintza nondiknora dabilen ikusten badugu, hemengoa (euskalduna, noski) urri eta mota gutxitakoa ageri da.

Adierazpibe eta komunikabide berri bat bilakatu da komikia eta bere heldutasunera iritsi gabe arte berri baten indartzea ikusten dugu.

Lehenengo «Roberto Alcázar y Pedrín», Superman edo «Capitán Trueno» bakarrik eza-gutu bagenituen —eta horretatik jende batzuk komikia bide inperialista bat, zela aldarrikatu zuten— gero eta zabala-go gertatu da komikia-ren mundua. Iadanik helduentzat finkaturiko mota asko ager daitezke: komiki beltza, historia-koa, zientzia-fikzio-koa, literarioa, etabar...

Literatura eta grafi-kogintza —marrazkila-

ritza— lotzen saiatzen den arte bide hau sendotzen eta tajutzen ari zaigu dudarik gabe. Has gaitezen bide hauzehazten.

bineta eta bokadiloen mundua

Gaur egun badirudi arteen arteko mugak gero eta gehiago txikiagotzen ari zaizkigula —pintura, eskultura, zera-mikarekin batetatik; argazkilaritzarekin bes-tetik—. Honek zinema-rekin eta telebistarekin

eta hemen marrazki ani-matuetatik komikietara. Batzuen barnean literatura soilik, besteetan arropatuta. Beren artean nahasi eta aberasten egi-ten dira arte mailak.

Bat batean zinema (7gn. artea) beste arte disziplinen konpendioa dela esten digute eta ge-roago zinematik kanpo beste arte konpendio be-ri bat: komikia.

1980.ean Frantzian, 1979.ean argitaratutako komiki bat eramaten dute zinemara («La course au RAT» Lau-zier). Gero eta estua-goak dira komikilarien eta zinemagileen arteko kolaborazioak TUSK LSODORONSKY-MI-CHELANGELI, A-LIEN-MOEBIUS, eta-bar.

Eta jarrera hau loji-koa aurki genezake ko-mikiak berak errealiza-zio bide antzekoak behar dituelako: gaia, gidoia, sekuentziak, eszenak, planoak.

Komikien oinarria dudarik gabe marrazkia da, posible bait da ko-miki mutua egitea, bai-nan historia bat konta-tzeko gidoi bat behar da —nahiz eta idatzia ez izan— eta hortxe ager-tzen zaizkigu komikia-ren karakteristika batzu: BINETAK, BOKADI-LO eta GLOBOAK, O-NOMATOPEIAK, TES-TO ESKUZIDA-TZIAK.

Eta bere karakteris-tika bereziekin bere arte ingurugiroan leku propia bilatzen ari da, marrazki-laritzak eskaintzen dion askatasun kandu eta beste arten disziplina-tik libreago mogitzen. Libreago beste arrazoin batengatik ere bai, beste bideetan baino diru gut-

xiago behar delako. Eta zalbalkunde haundia lor dezakeelako.

euskara eta komikia

Karakteristika hau-xek eta euskararen egoe-rak egiten dute komikia bide aproposa euskara eta euskal kulturaindar-tzeko.

Alde batetatik beste medioetan baino diru gutxiago behar delako. Bestetik hizkuntzaren normalizapenerako bide aproposa izan daitekee-lako (marrazkiaren la-guntzaz, eta pentsa ma-rrazkilariek, espezialis-tek, ez dutela prezisoki euskara ezagutu behar).

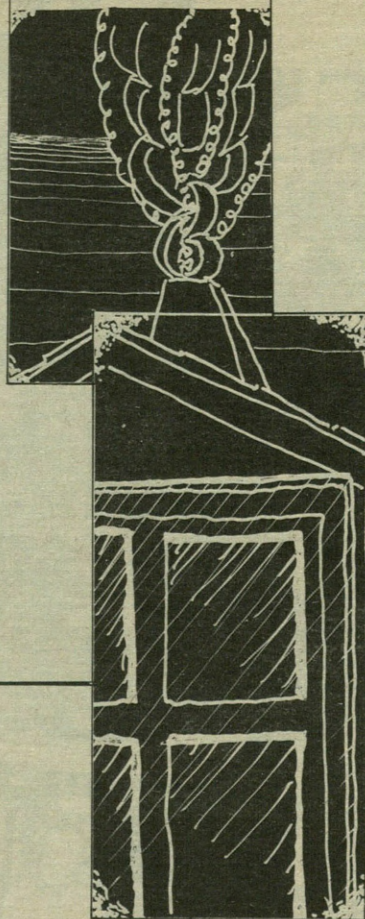
Bereziki bi arra-zoin hauek aztertu ondo-ren esan al dezakegu ko-mikia Euskal Herriko kultur mugatu honen sendotasunerako erabil daitekeen bide zabal bat dela?. Hala pentsatzen dugu eta hala izanik, era-sotu behar zaie honelako lanek aurkitzen duten baztertze eta mespret-xuari. ARGIAk aspaldi honetan euskal kultur giro hori sendotzeko la-guntza haundia ematen duen neurrian ezin da ahaztu; komiki, komiki-lari, eta komikigintzan dauden laguntza, aipa-men eta kritikak.

Dudarik gabe eus-kal kulturarentzat haize fesko bolada gozo bat suposa dezake komiki-gintzak, zeren oraindik bide asko ikusten diren konplejurik gabe sartera egingo dutenak. Eta gai, era, teknika eta modu pila batera gainera.

«Bizitza bera bezain bizia lema —komiki-gintzan ezaguna— iritsi dadila komikigintzaren eta euskararen ispilu izatera.

JOSEMARI VELEZ
DE MENDIZABAL
«MENDIAGA»

lainopean kantari

Leihora hurbildu naiz. Zabaldu egin dut haize-xaflada hotzak aurpegian jo naularik. Neguko arratsaldea azken orduak bizitzen ari da. Gaueko lehen itzalak erortzeaz ditugu. Urte berriko beste gau bat dator, «gau ta egun»-aren bultziaren makinaria gelditzen ez delarik.

Eskubiko etxean **bizitasuna** nabaritzen dut, teilatu —teilatu zaharreko— tximineatik ke-zutabe mehe eta luzea gorantza baitoa. Ke zuri. Nekazal herrietako tximineak itxaropenaren ezaugarria ditugu orain-

dik ere, bizitasuna, ekintza adierazten baitute. Errukarriak kegabeko tximinearik azaltzen duten herriak!

Lanbroakaurreko mendixka erdies-taltzen dit. Udan ez dakit zeinek eta nola erretako baso ximela. Errauts gainean azkenengo elurteek utzitako arrastro zuriak —orainzikinak— ezereztatu, urtu, egingo zaizkigu laster, lurrari hezetasun egokia ematen zaiolarik. Biziaren zikloak gertu du beste oster berri bat.

Behean, urgainean, txalupa. Uraren apeta, haizearen jostailu ohi dena, gaur geldi dagerkigu, neguko loak har-

tuta balego bezala. Atsedena, beharrezko atsedena.

Eta nere leiho ondoko zuhaitz biluzian txoria. Hotzak, euriak eta elurak desitxuratutako lumadun gizaxoa, kurriltoa, agian. Hau ez da eguraldi hoberik bila aldendu. Gutarikoa dugu. Aintza!! Hemen jaioa... hementxe ere hezurak uzteko. Eutsiok biziari, merezi dik eta!

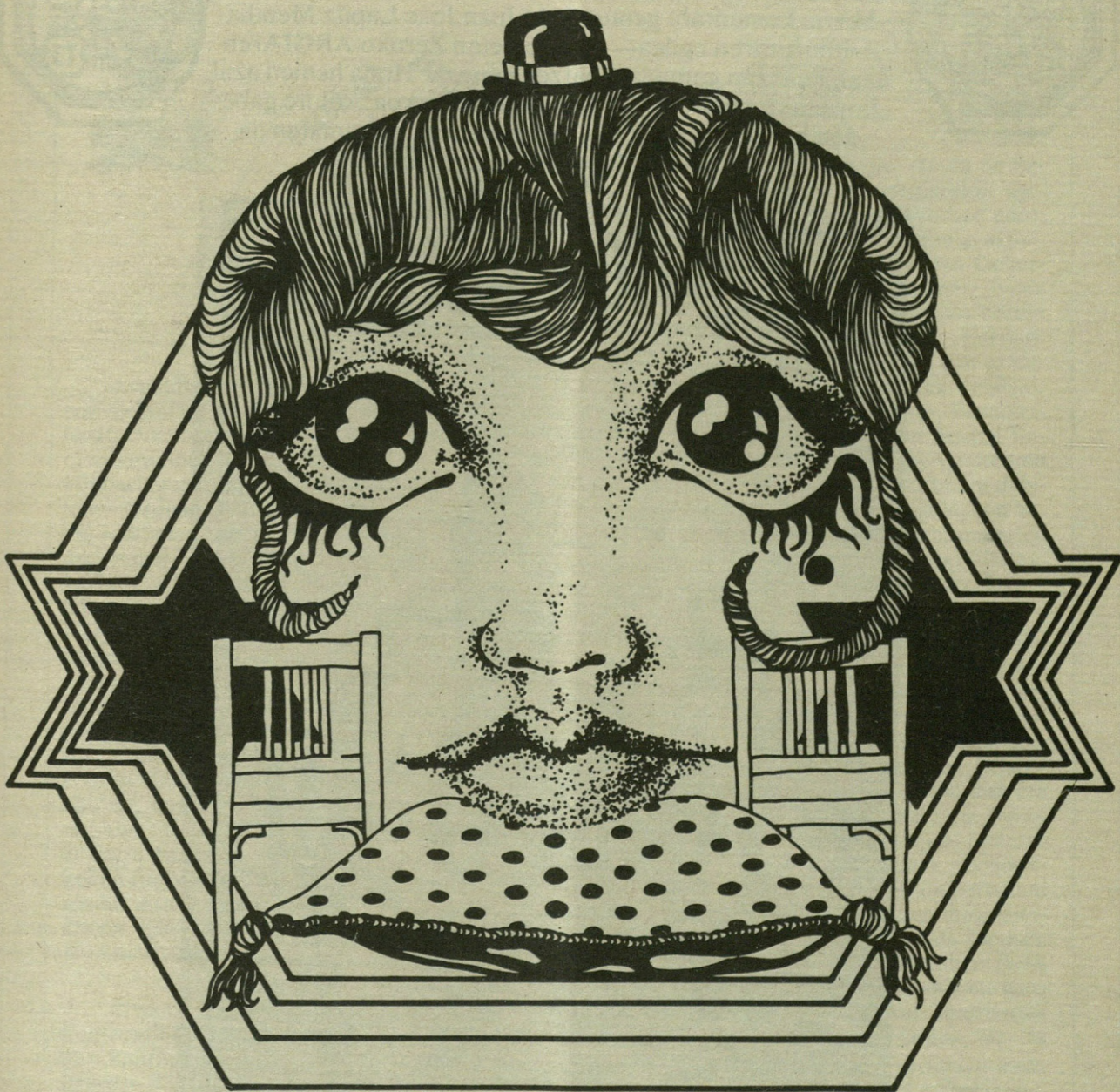
Teilatuko hegaletik atari aurreko ezpel gainera jauzitako itaizurak zipristinak hedatu ditu inguruan, bat batean argitutako farolak hosto txikiak harribitxi bilakatu dituelarik. Hiltzen ari da arratsaldea. Berrehala zakurren zaunka tristeek (negarra?) baka-rrik etengo dute ixiltasun honen marrumaentzunezina.

Ez dut leihoan daradaman denboran inor ikusi. Etxean zuten nekazariak gaurko lana izango, ziur, ez baitzuen eguraldi grisak kanporatzera laguntzen. Artaldea kortan.

Eta beste askorentzat tristura sortzen duen giro hau laket zait. Nere izakeraz ei dut eguraldi lainotsu eta euritsua maitemindua, biok topo egiten dutela barnean sentimendu arrotzik nabaritzen dudalarik. Gaztaroko lehen amodioak sorturiko zirrara ahan-tzezina dakarkit gogora sentimendu horrek.

Berogailuaren erakarpinak eta disko bate-tik datorkidan bibolin-soinuak leihoa ixtera gonbidatzen naute. Mahai gainean neukan orri-lerro hauetaz betetzen hasi naiz.

**Mundua zer den —antzerkia ala
kabareta— erabakitzen dugun bitartean
zureak egin du. Neskatok... pistara!!!**

MARRAZKIA: JOSE MARI ALEMAN

ZERUKO ARGIA

ILLEROKO ALDIZKINGI EDERGARRIDUNA

URTEZ URTE

Orain dela gutxi eta «Comer en Euskal Herria» liburu berria komentatu genuenean, Juan Jose Lapitz Mendia —libururaren egilea— garai batetan Zeruko ARGIAren azalgilea izan genuela aipatzen genuen. Hona hemen azal horietako polit bat. 1956ko garagarrillekoa, kolore gabe den bezain bitxia ikusten ez bada ere, antzematen da LAPITZen sentsibiltate fina.

21 URTEA

1956'KO GARAGARRILLA

29 ZENBAKIA

titiriteroak

PERGAMINOAK

euskal unibertsitatea
bai, lehenbaitlehen

Aspaldian ahazturik dugu edo behintzat ez diogu duela lauzpabost bat urte ematen genion jaramona ematen Euskal Unibertsitatearen problematikari. Orduan guztien ahotan eta solapetan zeuden erreibindikapenak E.H.ko barruti bakarra, Euskal Unibertsitateko lehen urrats bezala, Euskal Herriko Unibertsitatea, hots, geografikoki E.H.an dagoena, euskal kultur mundura hurbiltzea, (E.K.T., E.K. Mintegiak, etabar lirarteke asmo honen exponentea), Euskal Herriaren Unibertsitatea lortzea, hau da, euskal gobernu autonomoak zuzendutakoak, eta euskara mailaka sartuko lukeena fin bezala, ez ikasgaien medio gisa eta azkenik utopikoena edo zirudiena Euskal Unibertsitatea.

Euskal Unibertsitate kontzeptu hori falta zitzaizkigun kalifikatibo guztiz ornitu genuen, herritarra eta nazionala eta beste hainbat giralda eskegi genizkion kontzeptu

horri. U.E.U. izan zen eta da horren fetoa, enbrioa, enbarazoa eta abortoa, hor besterik ez baita gelditu (asmoak asmo).

Denboraren iraganaz eta egunorokortasunaren desesperantzaz gertatu zen (beti gertatu ohi zaigun bezala) Barrutia «eman» zigutela, hots, «hiru lurralde historikoen barrutia». Lehen Bilboko Unibertsitatea zena horrela Universidad Vasca gertatu zen. Horrek ekarri zuena Nafarroaren desintegraketa izna zen alde batetik, eta Donostian eta Gasteizen Filosofiako Fakultate baten sortzea (Zorroagakoa), zeinean euskara sartzen ahalegindu baitira ikasleak. Honekin batera gogoratu behar dugu ere, iaz estatu mailan hain borrokatua izan zen P.L.A.U. Unibertsitate Lege Aurreproiektua, guztiok dakizkigu borroka horrek eman zituenak eta baita ere nola azkenean gorteetan ari diren honelako lege baten eztabaidetan.

Lege honetan hiru unibertsitate mota jasotzen ziren: estatala, autonomikoa (bi hauek publikoak) eta pribatua. Autonomikoa «ente» autonomoak eraiki beharren luke, hala ere bazegoen beste posibilitate bat estatala autonomora pasatzeko junta «mixto» baten bidez (Junta de Seguridad eta poliziaekin gertatu den antzeko zerbait edo). Badakigu ere badirela azpikorduratu batzuek EAJ eta Gobernuaren artean zeinen bidez L.A.U. ez litzatekeen berdin aplikatuko Euskal Herrian. Hortik zer aterako den ez dakidanez (norbaitek badaki, baina guk...) punto. Errealitatea zera da, egun Euskal Barrutiko Unibertsitatearen klastroak bileraz bilera dabilela buru baten bila (azken honetan Goio Monreal entzuten da maizen) eta Unibertsitatearen estatutoak prestatzeko komisio bat dabilela.

Sar gaitezen orain nire eta gure arazo zehatz honetan: unibertsitate pribatua numerotan bestea adina dena: Opusena (Iruñean eta Donostian), jesuitena (Bilbon eta Donostian). Biak dira erlijiosoak eta biek dituzte interesak beren lekutan jarraitzeko, interes ideologikoak noski, ekonomikorik ez baitago unibertsitate batetan bere erentagarritasuna ezaz. Jakin da Opusek estatuarengandik subentzioak jasotzen dituela nahiz eta gero ikasleei kristoren matrikulak ordain arazi. Ordea, ez da gauza berbera gertatzen jesuitekin. E.U.T.G.n behintzat, non unibertsitatearen sostengua ikasleen poltsikutan bai-

tago, eta non, nola ez, ikasleek ez duten inongo erebaki-biderik. Gainera, egoera oso larritan dabil ikastetxe hau bi edo milioizko zorren arauera.

Oso egoera bitxian bizi gara unibertsitate pribatuetako ikasleak unibertsitatea bi bider ordainduaz: alde batetik zergen bidez edozein ziutataren modura eta bestetik 80.000 90.000 pzt.zko tasak, urteoro igotzen dituztelarik tasa hauek 10-15.000 pzt.tan.

Hau gutxi balitz ere, oso liluraturik daude jesuitak euskal Gobernu osatzen duten

exjesuiteroekin (Arzallus, Retolaza, e.a.) zeren pentsatzen baitute hauek zubentzioak emango dizkiotela beren «gizartearekiko lan onuragarria» egiten jarrai dezaten. «Kristoren» fraudea, fondo publikoetatik unibertsitate pribatua ordaintzea. Laostia.

Hauek aparte, jarraitu nahi nuke euskal filologiaren arazoarekin zeina euskaraz ez denez ez den E.F.

Baina horretarako, beste bat arte.

INAXOMAI DEFUNTUA

Kalera noa. Leizarragak bere **Iesus Christ gure Iaunaren Testamentu Berriarekin** nazkatu nau. Vaya haize que hace. Alde zaharrera joango nauk pote batzuk hartzera, ohitura onak ez bait dira inoiz galdu behar. Kontxatik joatea hobe duk, bestela jesuitaren bat topatuko diat bidean eta gainean zeramakiadan guztia kenduko zidak (lehen ere gutxi kentzen zidatek, ba).

Hara, hara andra horren aterkia txurroa moduan gelditu duk. Kontxa guzia aterkiz josia zegok; batzuk beltzak eta besteak koloredunak. Ez nian inoiz ezagutu horrelako aterkien kanposanturik. Bazirudik apaizak cama redonda bat egiten ari ditukela. Bihar aterkiak konpontzen jarriko nauk eta ateratzen dizkidan txanponekin, jesuiten etxe santuko ikasketak ordainduko dizkiat.

Beste zahar hori berriz, farola bati helduta zegok, badirudi morreatzen ari dela. Horrek ere gaztetan ez zuen ezertxo ere egingo eta orain komerik. No dejes para mañana lo que puedes hacer hoy, Axularrek **Gero** liburuan esaten zuen bezala.

Mekauen, hauk duk bultza egin beharra. Haize honek ez dik nahi ni alde zaharrera heltzerik. Ailegatu nauk, eskerrak!!! Hara! gaur ere manifestazioa, manifestapena edo manifestaldia zegok. «Cielito lindo» abesten ari dituk, ni baniak barrura, bestela desorden publicokoak etorriko dituk eta gaur babarrunak jan dizkiat.

Sariketan sartuko nauk. Kriston txixagurea zeukiat. Makilaren bat egin behar diat, bitxo hau ikertzeak nazka ematen baitzidak. Uff; Ahhh; hau duk lasaitasuna hau, gorputz guzian azukre goxo bat sentitzen diat. Ez zegok horrelako orgasmorik.

Beste hori berriz larri, larri prakak autsi ezinik dago, ea barruan dagoena noiz irtengo Roca jaurekin hizketalditxo bat izateko. Baitrtean «zai dago ama, zai aita, zai andre ta lagunak...» abesten ari duk.

«Ay ama, que ke! Hemen ez dago arnas hartzerik, baina zen zatarra den Bilintx. Bere garaian oraindik zirugia estetikoa zenuen matu gabe egongo zen, bestela negozio ederra eta lan prankotz izango zuten, kristau horren aurpegia konpontzen.

Bonba bat bota dute, komu nekoa noski, bainan nere aldamenean dagoenak ukabila altxatu eta «no no no no nos moverán...» abesten hasi da. Eskerrak, oraindik ere gelditzen dituk horrelakoak. Nik ez nuke balorerik izango, ez benetan...

FRAILE

TITIRITEROEN KUTXA

oiartzungo titiritero atomikoak

Batzuetan —ez nahi adina baina tira— kanpoko sobre sorpresa eta anonimoak iristen zaizkigu, gure pozarako noski. Oraingo honetan zintzilik utzi ziguten, metxa bat zuen kordoi unbilikal batekin. Sobrearen kanpoko aldean hau zioen: **TITIRITEROEN ZORRO SORPRESAN ZER? ZEDORREK IREKI ETA KONPROBA**, puntu gorri eta gainerantzeko marraz inguraturik. Eta hemen duzue barneko edukia:

Kaixo ene titiritero inseparableok!

Aspalditik irakurtzen ditut egia esan zuen orri puska gomendagarriok nire kafetera espresan eta aitortu behar dizuet arras atseginak direla eta ezinago onuragarriak gu garen bezalako titiritero kasta jatorrantearantz, ohorearen ohorez eta patriotismoaren bandera haizatuaren izenaren onaz. Ze xarma eta ze gaina eta ze fintasun paregabea. Umm! Ba ote den lurbira osoan zuek prestatzen duzuen bezalako neskrema koxkor azukraturik. Ze gusto deliziosa eta ze ke darie zuen katilu salda txuriztatuei.

Eta ze borratxo pastel, eta ze kortxo mermelada. Yeniffer! Zedorrek ere bazeneki, erre irakurle presto **ARGI** hori. Pentsatze hutsarekin urtzen zait mihi potokoa gordi gordinik. Ai! ze katxarro kider!

Bueno, zirt zart, goazen alanbrera.

Badakit jakin ere itturi ofizialek, diru eskasian zaudetela. Esaten den bezala egur jota marierrota. Izan ere zuen poltsikorik gabeko galtz zimurtuetatik ze espero ziteke txurreria besterik.

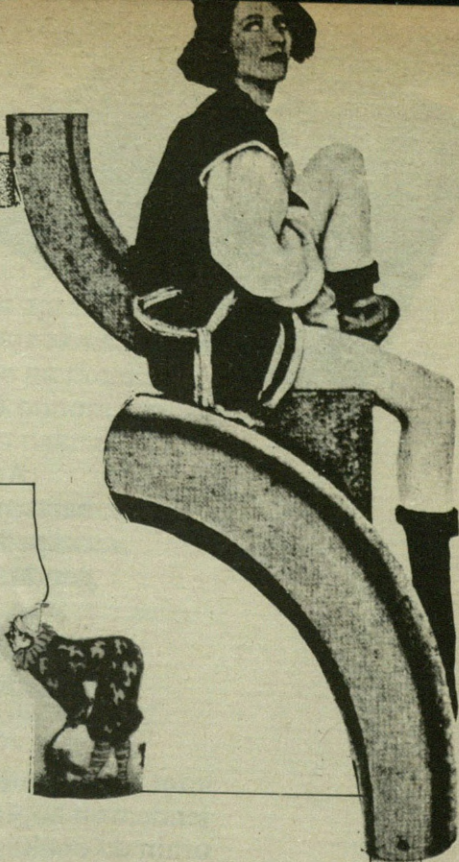
Ba kontrola zaitezte ene titiritero molinero. Etxea, baititut jasota eguntalako berde bero.

Nola lortu ditudan? Ba bonbero eskailletara igoaz tximuak bezala.

Eta non? Ba arbol guztien **BanKOSTO MUNIZIPALATI-K**, zero zero zero.

—Oh ene Dulcinea del Bankoso. Oh, ene mazapan koxkor Toboso. Bazeneki ene liluraren kausa ingratoa, euria bera legortuko zenuke zeure begietako guardasoletan.

OIHARTZUNGO TITIRITERO ATOMIKOAK
1981121

Eta honekin batera guk noski onartu eta eskertu ditugun gauza batuzek ere bidali dizkigu gure **titiritero atomikoak**:

hi titilitero
hi kulomotz
hi babaflor
eta alkanfor

(Don Hostia, Gipuzkoako Hiriburuari begira soltatzen duten zapata)

Nik aurretik dut idazten eta paper zuria atzetik uzten, zuri.

(Titiritero konsagratuen lema)

Hiru thé jarri beharra mahai gainian

(Titiriteroen kontraesan nabarmenena)

Ni titiriteroa naiz
eta titiak
tiritaz estaltzen ditut.
Horregatik
ikusterakoan
«titiritero ero»
deitzen didate.

denek

(Titiriteroen nazionala) poema

nora zoaz europa...?

Aspaldiko laguna dugu bertsozale eta bertsojartzaile den Izazpi. Azken bertsolari txapelketan ere epailarien artean ikusi genduen.

Orain bidalitako hamabi bertso hauk «esne saltzailearen» doinuan kantatzeko ego-kiak dituzue.

kantatutzera noa
jendearen kopla,
orain da epoka,
«guk lana egin eta
besteak jan zopa».
Inori ez diogu
arnasarik opa,
zorionikan inon
ezin degu topa,
oker ote goazen
bildur naiz Europa!!!

Dirua nagusi ta
zaintzen militarrek,
ez dira hain txarrak,
haundiak babestu ta
zapaltzen kaskarrak.
Konforme ez direnak
ixildu beharrak
dakartza kartzela ta
tortura zakarrak,
lege hauetxek ditu
diru ta indarrak.

Langileak milaka
paroaren jabe,
zenbait atsekabe,
eta fabrika asko
krisisean daude.
Langile berririkan
ez hartzea hobe,
huelga ta buruhauste
hoien aurka gaude,
makinak ugaltu ta
gizonak lan gabe.

Lan gabe dagoenak
ditun oinazeak,
tripamin luzeak,
urritutzen zaizkio
atzeko haizeak.
Batzuk gehiegi ta
besteak goseak,
jateko deseatzten
ihar ta hezeak,
oraindikan badaude
munduan klaseak.

Zazpi kolorekoak
dauzkagu ibaiak,
ta beren usaia,
sudur (zuloentzako)
ez dira alaiak.
Trapu uste artetik
ihes amorraia,
angularikan ez du
harrapatzen baiak,
laster jango ditugu
kartoizko arraiak.

Txoriak ezin joan
zugaizti batera,
zerbait abestera,
bestela tiroz jo ta
badatoz behera.
Laster galduko dugu
entzuteko era,
baldin bagabiltza gu
oraingo legera,
«zozo-mikote» franko
geldituko gera.

Jakiak hormonaz ta
kimikaz eginak,
oilasko gordinak,
gero ondoren txarrak
janari zikinak.
Gizonak hor dabilta
tititako minak,
ta ezin gogorturik
beren pitilinak,
oraindik ez ditugu
aditu haundinak!!!

Gaztedia ezin da
kontura inola,
galdurik ajola,
usten du zoriona
drogatan dagola.
Edan jinebra eta
berdin koka-kola,
porroa ezpainetik
jarri dariola,
ai! zein lagun ederrak
droga ta alkola.

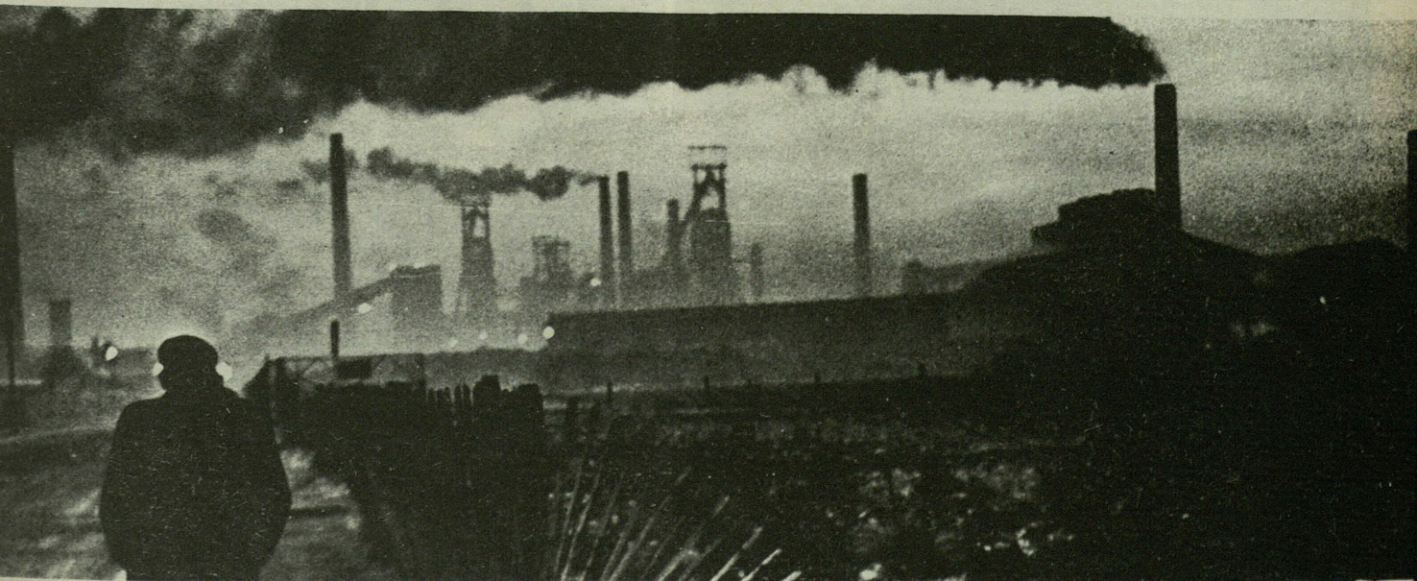
Petroleoa dela
munduko negarra
kulpante bakarra,
beste sistemaren bat
asmatu beharra.
Zerbait arkitu nahi
denok su ta garra,
baina ez datorkigu
aurrerapen txarra,
horren ordez jarririk
nuklear indarra.

Kontaminazioak
ditun atakeak,
burni hauts ta keak,
mendi alderuntz doaz
konde ta dukeak.
Oxigeno pixka bat
hartzen zer nekeak...!
Enterratzeko kajak
baleude merkeak,
denak konpontzen ditu
lurpeko pakeak.

Geuk egindako zulo
hortan amiltzea,
dala umiltzea,
baina gustatzen zaigu
hola ibiltzea.
Hau ikusita ez da
errez ixiltzea,
gizona bera dator
saria biltzea,
azkenerako bere
burua hiltzea.

Larogeigarren urte
hau zaigu amaitu,
ta degu nabaitu,
bide hontatik ezin
degula jarritu.
Mundu hau ikusi ta
ezin naiz alaitu,
gorrotatzea beste
legerik ez baitu,
gerra zoroen batek
konponduko gaitu.!!!

«IZAZPIK»

tazitoak, irabazle

Diktadorea bizi zela hasi ziren «tazitoak» fama hartzen Espainiako prentsan. Frankoren zerbitzari leial ziren; frankista, beraz. Franko eta bere lana historiaren aurrean garbirik uztea zen beraien helburua.

Ekonomiak bide berriak hartu zituen munduan. Frankoren lana, jende mordo haundi batentzat tzaizioa zen. Baina erreduzitzeko posibilitateak zeuden, baldin munduan demokraziatzat onartua izatea lortuko balitz. Ekonomiak bide berriak hartu zituen munduan; Espainiako Estatuari ere ongi zetorkion. Beraz, premia zen ekonomi mota berri horretaz jabetzea. Baina lehenago jokabide politikoa aldatu beharra zegoen eta aukeratu zuten bidea demokrazia ekartzea izan zen; apurketarik gabe; erreformaren bidez. Frankismoa ez zen botatzen; erreforma bakarrik egiten zen.

Frankismoak, bada, garraituko zuen. Lehenengo, gerra irabazi zuen eta memento hartan komeni zen politika moldea ezarri zuen Espainian.

Eta munduko giroa aldatuz zihoan arabera, bere politika moldea ere aldatu egin zuen. Eta mementoa iritsi zenean, demokrazia inplantatu zuen.

Tazitoen plan hau errealtate bilakatu dute-

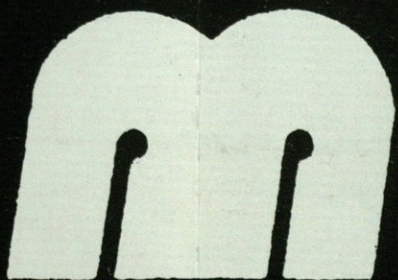
nak, frankokume mordo haundi bat eta Frankoren etsai tradizionalik gehienak izan dira. CD—k, UCD—k, PSOE—k, PC—k eta Euskal Herrian PNV—k eta EE—k besoz beso elkarturik jokatu dute. Tazitoen demokrazi mota hori (frankokumeena, alegia) gure artean errealtate egiteko.

Tazitoek, bada, Frankoren etsai historikoen laguntzaz lortu dute Franko mundu guztiaren aurrean berrabiltzea, bere gidaritzapean eraikitako organigrama erreformatua demokrazia bilakatu delako.

JULEN KALZADA

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Gure herriaren nahi eta izpirituaren arauera dihardugu

Horrexegatik, hain zuzen, Gipuzkoako 100.000 familiatik gora gutaz fidatzen dira.

Gipuzkoan bizi diren familia guzientzat, soluziobide aproposak sortzen ditugu beren Aurrezki, Kreditu, premiak... etab. konpontzeko.

Gure herriaren nahi eta izpirituarekin zerikusi estua duten hainbat ekintza ere burutzen dugu. Horrela, gure lurralde

honetako kultur, folklore eta kirol adierazpenetan parte hartzen dugu; euskal kulturaren aldeko ekintzak bultzatu eta babesten ditugu (liburu argitalpenak, literatur txapelketak, margolaritza txapelketak, kontzertuak eta koralak, hitzaldiak eta kultur asteak...) eta Euskal

Hiztegi Arauemailearen argitalpena bezelako proiektu garrantzitsuak burutzen ditugu.

**LA CAJA TRABAJA POR GUIPUZCOA
Y PARA LOS GUIPUZCOANOS.**

